

Maar hoe kan ik van mezelf houden als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, extremist en voorstander van een kalifaat?

Politieke rap als verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland

Naam: Maaïke Petrusma

Studentnummer: 4124626

Begeleider: Dr. Martijn de Koning

Masterscriptie van de Masteropleiding Religiewetenschappen, specialisatie Religie en Beleid aan de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen

Aantal woorden: 19.078

Augustus 2018

Hierbij verklaar en verzeker ik, Maaïke Petrusma, dat voorliggende scriptie, getiteld *‘Maar hoe kan ik van mezelf houden als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, extremist en voorstander van een kalifaat? Politieke rap als verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland’*, zelfstandig door mij is opgesteld, dat geen andere bronnen en hulpmiddelen dan die door mij zijn vermeld zijn gebruikt en dat de passages in het werk waarvan de woordelijke inhoud of betekenis uit andere werken – ook elektronische media – is genomen door bronvermelding als ontlening kenbaar gemaakt worden.

Nijmegen, 5 augustus 2018

Typhoon – Van de regen naar de zon¹

Zo mooi, zo fris, zo schoon
Zo ook precies het tegenovergestelde
Het land waar ik woon, vecht voor het bestaan en lief heb
Waar alles dunder wordt maar ook weer ondersteunt wordt als ik niets heb

Ons land, zo klein, en de wereld ook
Grenzen vervagen, macht overgedragen
Nederland is niet meer het centrum van de wereld
Maar de wereld heeft ons nodig, en wij haar

Het land van verbonden en afspraken
Allianties, aktes, regels, verdragen
Groot in het voorlopen, en strategie
Plek voor vrijheid zoekers, mentaal en fysiek
Joden , Hugonoten, moslims, filosofen
Oorlogsslachtoffers die aankomen per boot
Surinamers, Anti's, Turken, Marokkanen, Indo's en Polen
Het geeft ons kleur, het maakt ons groter

Wie zijn wij en waar staan we
De grote vraag maakte van handelaren, wereldveroveraars
De ontdekking van de houtzaagmolen voor de scheepvaart
Maakte ons koning ter water
Voor het graan, voor de specerijen
Pakhuizen vol, grachtenpanden, rederijen
We zagen zoveel, zijn zo groot
Maar als het kantelt,
zien we massamoord, apartheid, slavernij en de slavenhandel

Zonder donker kan het licht zichzelf niet kennen
Vandaar de onwetendheid rond 5 december
De wereld draait door, we deinen mee en houden vast
Verandering is confronterend, ik ervaar het elke dag

Mijn land, en mijn haven,
zelfs de wind zorgt hier voor korting op stormachtige dagen
Wij wordt bepaald door waar we gaan, niet waar we waren
Hou de macht bij het volk en laat de angst varen

¹ "Van de regen naar de zon, Typhoon," Genius, laatst bekeken 30 juli 2018, <https://genius.com/Typhoon-van-de-regen-naar-de-zon-lyrics>.

Woord van dank

Het schrijven van deze scriptie is een lang project geweest en een groot woord van dank is op zijn plaats voor iedereen die mij de afgelopen twee jaar heeft geholpen. Mijn vrienden, ouders en collega's hebben verschillende manieren gevonden om mij bij dit proces aan te moedigen en bij te staan bijvoorbeeld door middel van opbeurende peptalks (papa!), relativerende facebooktags (Tanja!) en UB-bezoeken (Saskia!), maar ook met goede gesprekken (Max!), een rode pen (Stijn!) en heel veel liefde (Christos!). De afgelopen twee jaar hebben zij niet alleen mijn enthousiasme over dit onderwerp, maar ook mijn geklaag over het proces (sorry mam), zonder morren aangehoord. Mijn dank hiervoor is groter dan ik hier kan beschrijven.

Speciale dank gaat uit naar mevrouw Smit voor haar nakijkwerk en natuurlijk naar Martijn de Koning, die mij weer naar het juiste pad heeft geleid en mijn enthousiasme weer heeft kunnen aanwakkeren.

Inhoud

Woord van dank	5
Hoofdstuk 1: Inleiding	8
1.1 Projectkader	10
1.2. Doelstelling en vraagstelling.....	12
1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	12
1.4. Leeswijzer	13
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader: Racialisering en verzet	15
2.1 Racialisering.....	15
2.2 Racialisering in Nederland	22
2.3 Reacties op racialisering: negeren, internaliseren en verzet	25
2.4 Verzet	26
2.5 Discussie	28
Hoofdstuk 3: Technisch ontwerp	30
3.1. Onderzoeksstrategie	30
3.2. Onderzoeksmateriaal	30
3.3. Onderzoeksmethode	35
Hoofdstuk 4: Analyse en Resultaten	37
4.1 Inductieve analyse van de rapteksten.....	38
4.2 A priori analyse van de rapteksten: religie.....	51
4.3 A priori analyse van de rapteksten: racialisering	54
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	63
5.1. Beantwoording van de hoofdvraag en de deelvragen	63
5.2 Suggesties voor vervolgonderzoek.....	69
6. Literatuurlijst	71
7. Samenvatting.....	77
8. Bijlagen	78
Bijlage A: Thema's identificeren.....	78
Bijlage B: Songteksten	81

Hoofdstuk 1: Inleiding

Op 16 augustus 2016 verschijnt op de voorpagina van De Volkskrant een paginagrote foto van een man met een ‘moslimachtig uiterlijk’² die met zijn auto wordt aangehouden door de Koninklijke Marechaussee. De kop bij de foto luidde: ‘Is Schiphol nog veilig?’ en daarna in kleine letters: ‘*Na de marechaussee wordt nu het leger ingezet voor de extra bewaking van Schiphol. Wat staat de reiziger nog meer te wachten - en helpt het?*’.³ De afgebeelde man schrijft een brief naar De Volkskrant en start een kort geding tegen de krant. Hij voert daarbij aan dat hij ten eerste geen toestemming heeft gegeven om deze foto te gebruiken en, ten tweede, dat De Volkskrant hiermee meewerkt aan de negatieve framing van moslims in de media.

De Volkskrant reageert op haar beurt door te stellen dat zij juist de werkelijkheid had willen laten zien. Drie van de zes auto’s die gecontroleerd werden toen de fotograaf van De Volkskrant aanwezig was, werden bestuurd door individuen met een ‘moslimachtig uiterlijk’⁴. Hieraan werd door De Volkskrant vervolgens geen aandacht besteed in het bijbehorende artikel in de krant. Voor het Hof was dit dan ook reden om te stellen dat De Volkskrant ofwel de foto niet op deze manier had mogen gebruiken, ofwel in het bijbehorende artikel aandacht had moeten besteden aan de praktijk van etnisch profileren door de Koninklijke Marechaussee.

Deze casus is een voorbeeld van racialisering van moslims in Nederland. Racialisering refereert aan het proces waarbij bepaalde karakteristieken aan een bepaalde groep mensen wordt toegeschreven op basis van ideeën over hun fysieke of culturele kenmerken.⁵ Het specifieke van racialisering is dat een groep mensen tot een ‘ras’ wordt gemaakt dat fundamenteel anders is dan de rest, dat wil zeggen alle mensen die niet tot dat ‘ras’ behoren.

Door een moslim in verband te brengen met het issue van veiligheid op Schiphol, impliceert De Volkskrant dat de moslim zelf een bedreiging en veiligheidsrisico is. Door de foto en het bijschrift wordt aan de groep ‘mensen met een moslimachtig uiterlijk’ het kenmerk ‘bedreiging’ toegeschreven. In dit proces van toeschrijven wordt de groep ‘mensen met een moslimachtig uiterlijk’ tot een aparte groep gemaakt, in dit geval met het lichamelijke uiterlijk als meest onderscheidend kenmerk. Hij staat door zijn uiterlijk symbool voor een bepaalde groep met een specifiek kenmerk: een ‘ras’, dat ‘bedreigend’ is. Onmiddellijk wordt in dit proces ook een andere groep gecreëerd dat bestaat uit mensen *zonder*

² “Uitspraak,” Gerechtshof Amsterdam, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2017:3247>.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ Martijn de Koning, “You need to present a counter-message,” *Journal of Muslims in Europe* 5 (2016): 171-174.

‘moslimachtig uiterlijk’, die automatisch door hun verschillende uiterlijk ook het etiket ‘bedreigend’ niet opgeplakt krijgen.

Een ander voorbeeld van racialisering is te vinden in een interview van Tekenstijl met Halbe Zijlstra in 2014, die stelde dat ‘allerlei mensen, gelieerd aan de islam, of het nou mm... of het nou imams zijn of andere geestelijk leiders, uitspreken dat dit [ISIS, MP] niet de islam is en als ze dat niet doen, geven ze impliciet aan dat het wel zo is.’⁶ Hier worden moslims als collectief aangesproken op gedrag van individuen en tegelijkertijd komt de link naar onveiligheid en terreur weer naar voren. Dit is opnieuw een voorbeeld van racialisering. Hier wordt niet het uiterlijk, maar uitspraken van enkele mensen gegeneraliseerd naar allen die hetzelfde geloof belijden. Die worden tot één groep gemaakt en krijgen, door die individuele mensen te generaliseren, het kenmerk ‘terroristisch’ toegedicht.

De geportretteerde man in het eerste voorbeeld komt tegen de racialisering in opstand middels het aanspannen van een kort geding, maar er zijn meer manieren van verzet. Een van deze vormen van verzet tegen racialisering en soortgelijke processen, is muziek, in het bijzonder politieke hiphop en rap. De mechanismen van racialisering in bovenstaande voorbeelden, worden door de rapper Fresku geadresseerd in zijn nummer ‘Angst’. In het eerste geval, waarin de link tussen moslim-zijn en onveiligheid centraal staat, doet Fresku dat aldus: ‘Want hoe kan ik van mezelf houden, als ik word benaderd met angst en haat? Als potentiële terrorist, jihadist, radicale extremist en voorstander van een kalifaat’.

De racialisering in het tweede voorbeeld wordt door Fresku zo aangevallen: ‘Waarom moeten alle moslims als een statement afstand nemen van iets wat ze niet gedaan hebben? Niemand verdient de dood, dat is vanzelfsprekend’. Fresku zegt hiermee dat het blijkbaar niet vanzelfsprekend is dat ook de meeste moslims niemand willen doden. Door deze onderliggende implicaties en dynamieken van racialisering bloot te leggen, maakt Fresku de racialisering zichtbaar en verzet hij zich ertegen.

Verschiedende nummers binnen de Nederlandse politieke rapscene maken processen en uitingen van racialisering zichtbaar en vormen een aanklacht tegen de beeldvorming rondom en de bejegening van moslims. Deze scriptie gaat over dit zichtbaar maken van, en verzet tegen, racialisering in de Nederlandse hiphopcultuur, specifiek in Nederlandse politieke rap.

⁶ “GSTV. Halbe Zijlstra maakt gehakt van ISIS,” GeenStijl, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://www.geenstijl.nl/4003141/gstv_halbe_zijlstra_maakt_geha/.

1.1 Projectkader

Om processen van racialisering goed te kunnen begrijpen, wil ik ingaan op verschillende begrippen die er nauw mee verbonden zijn, zoals discriminatie, racisme en essentialisme.

Discriminatie wordt gedefinieerd als het maken van ongeoorloofd onderscheid.⁷ Er bestaan verschillende soorten van discriminatie, bijvoorbeeld op basis van sekse/gender, religie, beperking, seksualiteit en 'ras'. Discriminatie op basis van 'ras' is ook bekend onder de term racisme, maar racisme heeft een tweedelige betekenis. Ten eerste betekent racisme discriminatie van mensen door hen in te delen in groepen op basis van biologische (en daaraan toegeschreven culturele en religieuze) kenmerken en daar negatieve waardeoordelen aan te koppelen, en ten tweede is het ook een ideologie die de superioriteit van een bepaald 'ras' verkondigt.⁸ Racisme uit zich dus niet alleen op bepaalde momenten van discriminatie tegen individuen of groepen maar ook in het idee dat het ene 'ras' beter is dan het andere. Racisme is gebaseerd op het idee dat de mensheid onder te verdelen is in verschillende 'rassen', onder meer op basis van lichamelijke kenmerken, die verschillende eigenschappen hebben. Hoewel er nog steeds mensen zijn die dit idee onderschrijven, heeft biologisch racisme steeds meer plaatsgemaakt voor 'cultureel racisme': "Cultural racism" is often conceived as classic "racism in disguise" articulated through a language of essentialized cultural difference.⁹ Cultureel racisme bouwt dus op het idee dat mensen in te delen zijn in culturen en dat mensen, omdat ze uit een bepaalde cultuur komen, ook bepaalde eigenschappen hebben. Cultuur wordt dus als essentialistisch, en daarmee genaturaliseerd, kenmerk begrepen.

Grillo beschrijft cultureel essentialisme op de volgende manier: 'By "cultural essentialism" I mean a system of belief grounded in a conception of humanbeings as "cultural" (and under certain conditions territorial and national) subjects, i.e. bearers of a culture, located within a boundaried world, which defines them and differentiates them from others.'¹⁰ Dit betekent voor Grillo dat de cultuur waartoe je behoort (of waar anderen je bij plaatsen), je essentie bepaalt. Cultuur bepaalt daarmee dus zowel de individuele als collectieve identiteit en daarmee je plaats binnen de samenleving.¹¹ Culturele essentialisering is dus het proces waarbij de aard van mensen wordt gedefinieerd in termen van hun cultuur. Cultuur kan hierbij vervangen worden door talloze andere begrippen, waaronder religie.

⁷ "Betekenis Discriminatie," Van Dale online woordenboek, laatst bekeken op 30 juli 2018, <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=discriminatie&lang=nn>.

⁸ "Racisme kan wel degelijk als ideologie bestempeld worden," Trouw, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.trouw.nl/opinie/racisme-kan-wel-degelijk-als-ideologie-bestempeld-worden~afd7576a/>.

⁹ Ralph Grillo, "Cultural essentialism and cultural anxiety," *Anthropological Theory* 3(2) (2003): 162.

¹⁰ Ibid., 158.

¹¹ Ibid., 160.

Nu ik aandacht heb besteed aan een aantal begrippen die nauw samenhangen met racialisering, ga ik verder in op het begrip zelf. Zoals gezegd refereert racialisering aan een proces waarbij bepaalde karakteristieken aan een bepaalde groep mensen wordt toegeschreven op basis van hun fysieke of culturele kenmerken.¹² Het idee van essentialisering ligt hieraan ten grondslag. Racialisering is dus gelijkend aan de tweede betekenis van racisme (oftewel racisme als ideologie die het ene ras boven het andere ras zet), alleen hoeft racialisering zich niet per definitie te richten op een onderscheid op basis van 'ras', dus racialisering hoeft ook niet persé racisme tot gevolg te hebben. Het kan bijvoorbeeld ook gaan over het idee dat een bepaalde religie of cultuur superieur is aan een andere religie/cultuur. Martijn de Koning laat in zijn artikel 'You need to present a counter-message' zien hoe Nederlandse moslims geracialiseerd worden. Hierbij spelen bepaalde dynamieken een rol die op eenzelfde manier werken bij het tot stand komen van racisme, maar die dus ook voor andere groepen mensen gelden. Voorbeelden hiervan zijn antisemitisme ten opzichte van joden of islamofobie ten opzichte van moslims.

Racialisering is geschikt als analytische tool omdat het ingezet kan worden bij elk 'soort' classificatie: 'Whether one classifies using the discourse of ethnicity, cultures, religions, or, most recently, identity, such classification schemes when infused with hierarchy and supremacy, as they almost always are, are both problematic and potentially dangerous.'¹³ Met behulp van het begrip racialisering wordt het mogelijk te laten zien dat categorisering op basis van religie of cultuur, niet op zichzelf staande momenten zijn, maar juist dat deze onderdeel en uitingen zijn van een grotere tendens in de samenleving, waarbij een groep mensen tot de Ander wordt gemaakt.

Fassin heeft onderzoek gedaan naar de 'embodiment of race', de racialisering van lichamen en hoe mensen daarop reageren. Hij onderscheidt drie soorten reacties op racialisering die kortweg zijn samen te vatten als: negeren, verzetten, internaliseren.¹⁴ Voornamelijk de tweede vorm, het verzet, is interessant voor deze scriptie. Om dit verzet te onderzoeken zal gebruik gemaakt worden van Nederlandse politieke rap omdat beargumenteerd kan worden dat dit genre *an sich* al een vorm van verzet in zich draagt en daarnaast omdat de teksten inhoudelijk gaan over fenomenen en gebeurtenissen die geplaatst kunnen worden binnen een kader van racialisering van de islam en moslims in Nederland.

¹² Martijn de Koning, "You need to present a counter-message," *Journal of Muslims in Europe* 5 (2016): 171-174.

¹³ Anya Topolski, "The race-religion constellation: A European contribution to the critical philosophy of race," *Critical Philosophy of Race* 6 (1) (2018): 75.

¹⁴ Didier Fassin, "Racialization: how to do races with bodies," in *Companion to the Anthropology of the Body and Embodiment*, ed. Frances E. Mascia-Lees (Blackwell Publishing Ltd., 2011), 422-426.

In het theoretisch kader zal dieper in worden gegaan op de artikelen van Martijn de Koning en Didier Fassin en zullen racialisering en verzet verder worden geconceptualiseerd.

1.2. Doelstelling en vraagstelling

Deze scriptie heeft als wetenschappelijk doel om bij te dragen aan de theorievorming omtrent racialisering, met name om het verzet tegen racialisering verder te conceptualiseren door onderzoek te doen naar dit verzet binnen Nederlandse politieke rap.

Daarnaast wil deze scriptie meer bekendheid aan het fenomeen van racialisering geven en aandacht schenken aan politieke rap als een serieuze stem in het maatschappelijke debat, en ook in de wetenschap.

De scriptie heeft de volgende vraagstelling:

In hoeverre kunnen Nederlandse politieke rapteksten gezien worden als vorm van verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland?

Deze vraag zal beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Wat is racialisering en hoe zien we dat terug in de rapteksten?
2. In hoeverre wordt in de rapteksten gesproken over religie en de islam in het bijzonder?
3. Kunnen de geanalyseerde teksten als vormen van verzet gezien worden?

Deze vragen zullen beantwoord worden aan de hand van een literatuurstudie over racialisering en verzet en door met een content-analyse de teksten te analyseren op verwijzingen naar religie, met name de islam, en dynamieken van racialisering. Daarnaast zal ik ook aandacht besteden aan mogelijke andere thema's die prominent naar voren komen via de content-analyse.

1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Deze scriptie is maatschappelijk relevant omdat zij aandacht besteedt aan de racialisering van een grote groep Nederlanders. Racialisering als begrip helpt om de scheidingslijnen tussen groepen bloot te leggen en daarmee de sociale structuren in een samenleving beter te begrijpen. Aangezien in deze scriptie de focus ligt op het verzet tegen racialisering, laat het ook de agency van de geracialiseerden zien. Zeker in een tijd waarin moslims in Nederland sterk als groep worden aangesproken en in verband worden gebracht met allerlei veiligheidsrisico's, is het van maatschappelijk belang om hier aandacht aan te besteden in de vorm van onderzoek.

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat het zich bevindt op een snijvlak van invalshoeken die nog relatief weinig met elkaar in verband zijn gebracht. Het gaat dan met name om de invalshoek die de Nederlandse politieke rap ons biedt om specifiek het verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland te onderzoeken. Zeker in Nederland is nog weinig onderzoek gedaan naar Nederlandse rap en de maatschappijkritiek die zij levert (zie onder andere Gazzah¹⁵, Koreman¹⁶ en Kaulingfreks¹⁷). Vanuit wetenschappelijk perspectief is dit een interessante invalshoek om in ieder geval twee redenen. Ten eerste kan dit genre gezien worden als een protestgenre met veel maatschappijkritiek. Er is in het verleden al veel onderzoek gedaan naar allerlei vormen van protestmuziek, maar nog vrijwel niet naar Nederlandse politieke rap. Deze scriptie staat daarmee in een lijn van onderzoek naar muziek als medium van verzet.

Ten tweede wordt dit muziekgenre voornamelijk beluisterd door jongeren. In tijden waarin het klassieke politieke engagement, in de vorm van partijlidmaatschap, van jongeren afneemt, is het interessant om te kijken naar manieren waarop jongeren hun politiek engagement duidelijk maken, bijvoorbeeld door de muziek die ze luisteren.¹⁸

Daarnaast is het relevant om naar de racialisering van moslims in Nederland te kijken vanwege de historische achtergrond die racisme in Europa heeft. Anya Topolski beargumenteert dat Europees racisme geworteld is in een context van religieuze strijd vanaf de Reformatie: 'In addition to color-based and colonial-based forms of racism, European racism has its historical roots in a hierarchical binary between Christians and non-Christians.'¹⁹ Doordat het concept racialisering het mogelijk maakt om aandacht te besteden aan religieuze vormen van racisme, ontstaat door deze scriptie een beter beeld van de verschillende vormen waarin racisme zich kan voordoen.

1.4. Leeswijzer

In deze laatste paragraaf van de inleiding, wil ik niet alleen uitleggen hoe deze scriptie is opgebouwd maar ook waarom ik voor een bepaalde schrijfwijze heb gekozen.

¹⁵ Miriam Gazzah, *Rhythms and Rhymes of life. Music and identification processes of Dutch-Moroccan youth* (ISIM/Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008).

¹⁶ Rian Koreman, "Legitimizing Local Music: Volksmuziek, Hip-Hop/Rap and Dance Music in Dutch Elite Newspapers," *Cultural Sociology* 8(4) (2014): 501 -519.

¹⁷ Femke Kaulingfreks, *Straatpolitiek* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2017).

¹⁸ Femke Kaulingfreks, *Straatpolitiek* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2017), 156-182.

¹⁹ Anya Topolski, "The race-religion constellation: A European contribution to the critical philosophy of race," 75-76.

Ik heb ervoor gekozen om het woord 'ras' altijd tussen aanhalingstekens te schrijven. Hiermee wil ik aangeven dat 'ras', en de daarbij behorende toegeschreven kenmerken, een sociaal construct is en niet een wezenlijk biologisch kenmerk van een individu.

Tot slot wil ik uitleg geven over hoe de scriptie is opgebouwd. Na deze inleiding (1) volgt het theoretisch kader (2), waarin dieper wordt ingegaan op racialisering en verzet. Daarna worden het technisch ontwerp (3), waarin wordt uitgelegd hoe dit onderzoek gedaan is, en de analyse van de rapteksten (4) gepresenteerd. De scriptie wordt afgesloten met een conclusie (5) en een literatuurlijst (6).

In de bijlagen van deze scriptie kan de lezer de rapteksten vinden die gebruikt zijn in het onderzoek. Ten slotte wil ik de lezer met klem verzoeken om voorafgaand aan het lezen van hoofdstuk 4 eerst de rapteksten goed door te lezen én om daarnaast ook de videoclip te bekijken die bij het nummer hoort. De links naar de videoclips zijn te vinden in de eerste voetnoten van hoofdstuk 4. Ik wens u veel plezier bij het lezen van deze scriptie en het luisteren van de muziek!

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader: Racialisering en verzet

In het theoretisch kader zal het begrip racialisering verder geconceptualiseerd worden. Als eerste zal het begrip racialisering besproken worden, vervolgens zal dieper ingegaan worden op racialisering in Nederland. Als laatste worden de verschillende reacties op racialisering besproken met speciale aandacht voor de verzetsreactie.

2.1 Racialisering

In de literatuur worden verschillende definities van racialisering gebruikt. Hieronder zal ik een aantal daarvan bespreken. Daarnaast wordt racialisering van verschillende kanten belicht, ik zal dieper ingaan op drie perspectieven: het proces van racialisering, uitingen van racialisering en toegeschreven kenmerken aan een geracialiseerde groep.

Definities van racialisering

In 'Racialization. Studies in Theory and Practice'²⁰ wordt in de introductie een overzicht gegeven van de verschillende perspectieven op racialisering, hoe zij door de tijd heen veranderd zijn en welke debatten er gevoerd worden omtrent het begrip. Murji en Solomos beginnen met het debat omtrent 'the reality of race'. Hiervoor gebruiken zij St. Louis die dit debat in één zin samenvat: 'race does/does not exist and we should/should not use the concept'.²¹ Immers, als 'ras' als biologisch concept niet bestaat, is het dan zinvol om erover te spreken? Aan de andere kant, 'ras' als sociaal construct bestaat wel degelijk en moet op een manier geadresseerd worden.

Fanon is een van de eerste auteurs die in de jaren '70 aandacht heeft voor racialisering. Hij gebruikt dit begrip in een context van kolonialisme en colour-blindness vanuit een sociaal en psychologisch perspectief.²² Phoenix bouwt verder op het gedachtegoed van Fanon en ziet racialisering als een continu proces van identiteitsconstructie. Het gaat dus niet om een 'fixed' 'ras' met een biologische oorsprong, maar juist dat 'ras' betekenis krijgt door sociale, economische, culturele en psychologische praktijken.²³ Vanuit dit psychosociale perspectief is het psychobiologische perspectief voortgekomen,

²⁰ Karim Murji and John Solomos, ed., *Racialization. Studies in Theory and Practice* (Oxford: Oxford University Press, 2005).

²¹ Karim Murji and John Solomos, "Introduction: Racialization in Theory and practice," in *Racialization. Studies in Theory and Practice*, ed. Karim Murji en John Solomos (Oxford: Oxford University Press, 2005), 5.

²² Ibid., 7-8.

²³ Ibid., 8.

wat meer aandacht heeft voor de manier waarop mensen geracialiseerd raken en de rol van hun kindertijd daarbij.

Na Fanon is Banton een volgende belangrijke auteur op het gebied van racialisering. Banton heeft racialisering geïntroduceerd in de sociologie om op die manier inzicht te krijgen in het proces van 'categorization through which people and nations came to be called races'.²⁴ Met Banton wordt het tweede grote debat aangesneden: kan er sprake zijn van racialisering wanneer het niet over 'ras' gaat, maar bijvoorbeeld over religie? Bantons positie is dat het expliciet over (biologische) 'rassen' moet gaan, voordat er sprake kan zijn van racialisering. Dit in tegenstelling tot Miles, die de volgende definitie van racialisering hanteert, vanuit een neo-Marxistisch perspectief van klassenpolitiek: 'Those instances where social relations between people have been structured by the signification of human biological characteristics in such a way as to define and construct differentiated social collectivities.' Het gaat hem dan niet alleen om zichtbare biologische verschillen, maar ook om 'non-visible (alleged and real) biological features'.²⁵ Met Miles werd het begrip racialisering dus een stuk breder gedefinieerd.

Volgens Murji en Solomos had deze verbreding van het begrip de volgende implicatie: 'This broadening of the scope of racialization suggests that it refers both to ideological practice through which race is given significance, and cultural or political processes or situations where race is invoked as an explanation or a means of understanding. The latter has become the basis for the broader conception of racialization as expressing the ways in which social structures and ideologies become imbued with 'racial' meanings, so that social and political issues are conceived along racial lines.'²⁶

Ook Anthias en Yuval-Davis begrijpen racialisering op een brede manier. Zij koppelen racialisering aan 'inferiorization' en 'ethnicization' om zo ook bijvoorbeeld migranten en moslims vanuit het begrip racialisering te kunnen analyseren: 'For them [Anthias en Yuval-Davis, MP] Miles' stance excludes migrants and refugees who are constructed as inferior in ethnic terms, though such inferiorization may not include racial categories or nomenclature. In their view, racism operates specifically through working on ethnic groupings (...)'.²⁷ Een veelgehoorde kritiek is dat racialisering als begrip hierdoor nog meer wordt opgerekt en de vraag is of het concept op deze manier niet te breed wordt. Immers, hoe verhoudt het zich op deze manier tot bijvoorbeeld xenofobie? Helaas valt het buiten het bereik van deze scriptie om hier dieper op in te gaan. Onder andere Reeves probeert racialisering in te dammen

²⁴ Ibid., 9.

²⁵ Ibid., 11.

²⁶ Ibid., 11.

²⁷ Ibid., 13.

en daarmee weer hanteerbaar te maken door het te operationaliseren door vier criteria voor racialisering op te stellen (zie later in dit hoofdstuk).

Een laatste invalshoek die Murji en Solomos bespreken is racialisering vanuit een cultureel perspectief. Racialisering wordt dan bijvoorbeeld begrepen als 'a mode of power that defines 'others' in racial and/or cultural terms'.²⁸

Een ander debat, wat niet door Murji en Solomos wordt aangestipt, gaat over de verhouding tussen de racialisering van moslims en islamofobie. Zowel Garner en Selod als Cheng hebben dit issue aangekaart in hun werk. Garner en Selod zien racialisering 'as a way to explain and understand Islamophobia, as racism towards Muslims'.²⁹ Zij houden hierbij de volgende logica aan: het idee van 'ras' wordt op zowel fysieke als culturele kenmerken gebaseerd. Racialisering is dan het proces waarbij een bepaalde set kenmerken aan een groep wordt toegeschreven op basis van hun fysieke en/of culturele eigenschappen. Dit hoeft dus niet (alleen) over huidskleur te gaan, maar kan ook over etniciteit of religie gaan. Over hoe zich dit verhoudt tot islamofobie zeggen ze het volgende: 'Muslims can be racialized, and the ways (plural) in which this occurs can be understood as constituting Islamophobia. Islamophobia is therefore a specific form of racism targeting Muslims, and racialization is a concept that helps capture and understand how this works, in different ways at different times, and in different places.'³⁰

Cheng volgt een gelijkende argumentatie als het gaat om racialisering als Garner en Selod en besteedt vervolgens voornamelijk aandacht aan het verschil tussen 'Islamophobia' en 'Muslimophobia' aan de hand van de casus over het referendum over het verbod op minaretten in Zwitserland.³¹ Cheng komt tot de conclusie dat 'Islamophobia co-exists with Muslimophobia, but there are some discourses that are more explicitly Islamophobic in that they are hostile towards Islam, the religion. Within explicit Islamophobia, there is always an implicit Muslimophobia with Muslims as performers of the religion. However, in contrast to explicit Muslimophobic discourses, Muslims themselves are not depicted as violent and intolerant and lacking in cultural compatibility, but rather they 'perform' the alleged violence, intolerance and cultural backwardness of Islam.'³² Cheng stelt dat voornamelijk de Muslimophobia gezien kan worden als racialisering omdat moslims hier met een bepaald, geracialiseerd discours te maken krijgen: 'In this sense, Muslimophobia overlaps with both the racism

²⁸ Ibid., 19.

²⁹ Steve Garner and Saher Selod, "The racialization of Muslims: Empirical studies on Islamophobia," *Critical Sociology* 41(1) (2015): 9.

³⁰ Ibid., 12.

³¹ Jennifer E. Cheng, "Islamophobia, Muslimophobia or racism? Parliamentary discourses on Islam and Muslims in the debates on the minaret ban in Switzerland," *Discourse & Society* 26 (5) (2015): 562-586.

³² Ibid., 582.

that links biology with cultural characteristics, and the racism in which cultural and behavioural traits or dress or lifestyle habits become essentialised and racialised.’³³

Proces van racialisering

Reeves introduceert een ander perspectief door racialisering aan politieke discoursen te koppelen. Hij definieert racialisering als ‘a process through which race is adopted in situations in which it was previously absent.’³⁴ Racialisering wordt hiermee een aan de tijd gebonden en historische dimensie. Daarnaast introduceert Reeves ook een scheiding tussen practical racialization (gaat over ‘changes in the real world, in conscious or non-conscious social behaviour and physical and cultural characteristics’) en ideological racialization (‘changes in the symbolic world in the way human beings choose to account for what they perceive and how they act’).³⁵ Reeves stelt dat een discours geracialiseerd is op het moment dat er sprake is van raciale categorisatie, raciale ‘explanation’, raciale evaluaties en raciale ‘prescription’.³⁶

Martijn de Koning, Garner en Selod volgend, verstaat het volgende onder racialisering: ‘het proces waarin dominante groepen statische en karakteristieke eigenschappen toekennen aan mensen die niet tot de eigen groep gerekend worden. Ze doen dit op basis van generaliserende ideeën over ‘ras’, cultuur, religie en sociale klasse, die gepaard gaan met negatieve waardeoordelen en ideeën over hoe om te gaan met een dergelijke groep.’³⁷ Het gaat hierbij dan niet alleen om ‘ras’ in de populaire zin van het woord, maar om groepen mensen waarover op zo een manier wordt gesproken alsof ze een duidelijk afgebakend ‘ras’ vormen, waar specifieke eigenschappen kenmerkend voor zijn.³⁸

In het proces van racialisering kunnen vier dimensies onderscheiden worden volgens De Koning, die hiermee Reeves volgt: ‘het categoriseren van een minderheid (...), het geven van bepaalde generaliserende verklaringen voor gedrag (...), het geven van waardeoordelen over die groep op basis van een negatief generaliserend idee over cultuur, ‘ras’ en/of religie (...) en tot slot een idee hoe er met een dergelijke groep moet worden omgegaan.’³⁹

³³ Ibid., 567.

³⁴ Ibid., 17.

³⁵ Ibid., 17.

³⁶ Ibid., 18.

³⁷ Martijn de Koning, *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtegoed als scharnierpunt in de racialisering van moslims* (Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016), 12.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., 13.

Uitingen van racialisering

In het artikel van Herbert Gans 'Racialization and racialization research' worden verschillende definities van, en perspectieven op, racialisering besproken.⁴⁰ In Amerika wordt het concept van racialisering vooral benaderd vanuit de 'racial act' zelf. Omi en Winant geven dan ook de volgende definitie: 'the extension of racial meaning to a previously racially unclassified social relationship, social practice or group.'⁴¹ Racialisering heeft, in deze definitie, dus betrekking op de raciale dynamieken die tot stand komen en die er eerder niet waren. Dit lijkt op de definitie van Reeves die hierboven besproken is.

Gans begrijpt racialisering als een proces dat begint met een bepaalde handeling (zoals beschreven in de definitie van Omi en Winant). Dit proces kan van tijdelijk aard zijn, maar duurt meestal zo lang dat het langzaam overgaat naar een permanente staat, waarmee de racialisering geïnstitutionaliseerd is. Individuen en groepen kunnen ook weer een proces van deracialisering meemaken en ook weer geracialiseerd worden.⁴² Deze processen kunnen overigens gelijktijdig plaatsvinden.

Het proces van racialisering wordt over het algemeen gestart door de elite in een bepaalde samenleving. Een mogelijke reactie is dat de geracialiseerden hun racialiseerders ook gaan racialiseren. Gans onderscheidt twee belangrijke oorzaken voor het begin van een racialiseringsproces. De eerste is de komst van nieuwkomers naar een bepaald gebied. De tweede oorzaak hangt nauw met de eerste samen, namelijk het gevoel van bedreiging. De dominante populatie voelt zich bedreigd door (de komst van) een andere groep. Dit kan worden versterkt door al bestaande stereotypen van bepaalde groepen mensen. De bedreiging kan zich op verschillende domeinen richten: veiligheid, economische mobiliteit, sociale mobiliteit etc. Dit komt dan ook tot uiting in de manier waarop een groep geracialiseerd wordt. Bijvoorbeeld in het geval van moslims en de link die wordt gelegd met terreur.⁴³ Het gevoel van bedreiging kan worden aangewakkerd door bepaalde sociale, economische of politieke veranderingen. Daarnaast zijn er ook politieke partijen/bewegingen die dit gevoel van bedreiging juist aanwakkeren.

Gans onderscheidt drie categorieën waarin racialisering tot uiting kan komen. De eerste categorie is stigmatisering, bijvoorbeeld in de vorm van 'name-calling', 'blaming'⁴⁴ en 'demonization'. De tweede

⁴⁰ Herbert J. Gans, "Racialization and racialization research," *Ethnic and Racial Studies* 40(3) (2017): 341-352.

⁴¹ Omi en Winant (2014, 111) in Herbert Gans, "Racialization and Racialization research," *Ethnic and Racial Studies* 40(3) (2017): 341-342.

⁴² Herbert J. Gans, "Racialization and racialization research," 342-343.

⁴³ Ibid., 344-345.

⁴⁴ Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van burgemeester Aboutaleb waarbij hij moslims oproept om massaal afstand te nemen van de aanslagen van Charlie Hebdo. Onbedoeld kan dit impliceren dat moslims 'schuld' hebben aan de aanslagen omdat zij tot hetzelfde geloof behoren als de aanslagplegers. "Aboutaleb tegen jihadisten: rot toch op," NOS, laatst bekeken op 30 juli 2019, <http://nos.nl/artikel/2012214-aboutaleb-tegen-jihadisten-rot-toch-op.html>.

categorie is uitsluiting bijvoorbeeld door discriminatie, segregatie en uitzetting. De laatste categorie noemt Gans 'punishment', wat tot uiting kan komen in 'harassment', vervolging, 'incarceration' en lynchen.⁴⁵

Racialisering kan niet goed begrepen worden zonder ook te kijken naar andere scheidslijnen dan 'ras', zoals gender, leeftijd, sociale klasse, huidskleur, kleding, religie etc. Al deze scheidslijnen komen op verschillende manieren met elkaar samen en beïnvloeden elkaar en het racialiseringsproces op verschillende manieren. Om religie als voorbeeld te nemen: religie kan gezien worden als een potentieel raciaal kenmerk. Dit is vooral goed te zien bij joden en moslims. Om moslims als voorbeeld te nemen: moslims worden dan als coherente groep gezien die een bedreiging vormt voor de dominante groep in de samenleving door de link met internationaal terrorisme. Deze gevoelde bedreiging zorgt ervoor dat de dominante groep (dat wil zeggen, bijvoorbeeld politici, opiniemakers, media) de moslims gaat racialiseren.⁴⁶ Ook binnen de moslimgemeenschap zijn verschillende scheidslijnen te ontdekken die het racialiseringsproces beïnvloeden en veranderen. Denk hierbij aan zaken als gender, huidskleur, geaardheid, etniciteit etc. Een vrouwelijke moslim wordt bijvoorbeeld op een andere manier geracialiseerd dan een mannelijke moslim.

[Toegeschreven kenmerken aan een geracialiseerde groep](#)

Joseph, D'harlingue en Ka Hin Wong doen onderzoek naar de manier waarop 'Arab Americans' en 'Muslim Americans' geportretteerd worden in de New York Times tussen 2000 en 2004. In hun artikel 'Arab Americans and Muslim Americans in the *New York Times*, before and after 9/11'⁴⁷ gebruiken ze de conceptualisering van racialisering van Omi en Winant als uitgangspunt (zij leggen de nadruk op raciale formatie als historisch en sociaal construct, gekoppeld aan de organisatie van de samenleving en hegemonie).⁴⁸ Zij voegen daarnaast nog de inzichten van Balibar toe. Zowel voor Balibar als voor Omi en Winant 'racism has to do with essentialism and hierarchy, stereotypes and the construction of Otherness. Balibar's reflections on racism add to Omi and Winant's by addressing how racialization and racism may operate through categories not specifically named as race, such as immigrants and religion.'⁴⁹ Ook Miles en Torres behandelen dit punt in hun artikel 'Does "race" matter? Transatlantic

⁴⁵ Herbert J. Gans, "Racialization and racialization research," 346.

⁴⁶ Ibid., 350-351.

⁴⁷ Suad Joseph and Benjamin D'harlingue with Alvin Ka Hin Wong, "Arab Americans and Muslim Americans in the *New York Times*, before and after 9/11," in *Race and Arab Americans before and after 9/11. From invisible citizens to visible subjects*, ed. Amaney Jamal en Nadine Naber (Syracuse, New York: Syracuse University Press, 2008), 229-275.

⁴⁸ Ibid., 230 -231.

⁴⁹ Ibid., 232.

perspectives on racism after “Race relations”: ‘Thus the scope of the concept of racism is very narrowly defined: the centrality of the white/black dichotomy denies by definition the possibility that any group other than white people can articulate, practise or benefit from racism and suggests that only black people can be the object or victim of racism.’⁵⁰ Kortom, racialisering beperkt zich zeker niet uitsluitend tot dynamieken tussen ‘witte’ en ‘zwarte’ mensen.

Volgens Joseph, D’harlingue en Ka Hin Wong komt de racialisering van ‘Arab Americans’ en ‘Muslim Americans’ op een aantal manieren tot uiting. Ten eerste worden ze op een manier gepresenteerd die hun differentieert van andere Amerikanen, waarbij vooral nadruk wordt gelegd op hun collectieve, geëssentialiseerde identiteit. Ten tweede worden ze afgebeeld als nauw verbonden met hun ‘country of origin’, meer dan andere migrantengroepen en ook als meer verbonden met hun ‘country of origin’ dan met Amerika. Verder worden ze afgebeeld als ‘highly religious’ en alsof dat het enige onderdeel is van hun identiteit: ‘muslims (...) are represented primarily in terms of their religious devoutness.’⁵¹ Daarmee samenhangend is het punt dat ze worden afgebeeld alsof hun loyaliteit in de eerste plaats bij de islam ligt in plaats van bij Amerika. Verder worden ze gelinkt aan internationale moslimorganisaties, die op hun beurt weer gezien worden als gevaarlijk. Bovendien worden ook de ‘Arab Americans’ en ‘Muslim Americans’ zelf gepresenteerd als ‘high risk citizens’ die worden geassocieerd met geweld en terreur.⁵²

Joseph, D’harlingue en Ka Hin Wong en besteden geen aandacht aan het proces van deracialisering. Hiermee wordt het omgekeerde bedoelt van racialisering: het proces waarbij een groep juist niet tot ‘ras’ wordt gemaakt, maar juist steeds meer als groep niet-geëssentialiseerde individuen wordt gezien. Groepen mensen kunnen dus geracialiseerd, gederacialiseerd en weer gereracialiseerd worden, waarbij ze dus telkens in meer of mindere mate (afhankelijk van het punt in het proces) als collectieve geëssentialiseerde groep gezien worden.

Discussie

Kortom, uit bovenstaande introductie van het begrip racialisering is duidelijk geworden dat racialisering als conceptueel begrip en als analytische tool verheldering kan bieden bij het onderzoeken van processen waarbij fysieke en culturele kenmerken toegekend worden aan bepaalde groepen,

⁵⁰ Robert Miles and Rudy Torres, “Does “race” matter? Transatlantic perspectives on racism after “Race relations,” in *Race and racialization. Essential Readings. Second Edition*, ed. Tania Das Gupta, Carl E. James, Roger C.A. Maaka, Grace-Edward Galabuzi and Chris Andersen (Toronto: Canadian scholar press, 2018), 104.

⁵¹ Suad Joseph and Benjamin D’harlingue with Alvin Ka Hin Wong, “Arab Americans and Muslim Americans in the *New York Times*, before and after 9/1,” 234.

⁵² *Ibid.*, 234.

waarmee zij tot de Ander gemaakt worden. Hoewel een kracht van racialisering als analytisch raamwerk is dat het ruimte biedt voor intersectionaliteit, moet uitgekeken worden dat het begrip racialisering niet te breed wordt en daarmee niet meer te onderscheiden is van bijvoorbeeld ethnicization en xenofobie. Dit potentiële gevaar wordt ondervangen door de vier criteria die door Reeves zijn geïntroduceerd. Verder is het van belang om een duidelijk onderscheid aan te brengen tussen racialisering, racisme en islamofobie en hoe deze zich tot elkaar verhouden.

In dit overzicht heb ik geen aandacht besteed aan het concept van 'selfracialization'. Hoewel dit begrip behulpzaam kan zijn in het analyseren en begrijpen van de manier waarop individuen zich verhouden tot hun geracialiseerde identiteit, is het problematisch voor het analyseren van racialisering *an sich*, omdat het te weinig aandacht besteed aan het element van hiërarchie. Het idee van superioriteit en hiërarchie is essentieel in het proces van racialisering, aangezien racialisering juist gaat over machtsverhoudingen.

In deze scriptie zal de definitie van De Koning van racialisering en het onderscheid wat Garner en Selod maken tussen racisme, islamofobie en racialisering, gevolgd worden. Daarnaast bieden Reeves en Joseph, D'harlingue en Ka Hin Wong goede handvaten voor kenmerken waaraan racialisering herkend kan worden.

2.2 Racialisering in Nederland

Om het proces van racialisering in Nederland in beeld te brengen, maak ik gebruik van het artikel 'We need to present a counter-message', van Martijn de Koning.⁵³ De kern van dit artikel is dat racialisering Nederlandse moslims tot onacceptabele Ander maakt, op basis van ideeën over cultuur, afkomst en liberale, seculiere waarden.⁵⁴

De Koning beschrijft drie manieren waaruit dit proces blijkt. Ik zal deze manieren eerst kort noemen en vervolgens op elke vorm dieper ingaan. De eerste manier waarop moslims in Nederland tot de Ander worden gemaakt is door de securitisering van migranten en islam. De tweede wijze is de allochtonisatie van migranten en het derde fenomeen dat bijdraagt aan de racialisering zijn de debatten over secularisering.⁵⁵

De securitisering van migranten en de islam in het algemeen, dat wil zeggen dat zij steeds meer als veiligheidsrisico gezien worden, komt voort uit twee andere ontwikkelingen in de Nederlandse

⁵³ Martijn de Koning, "You need to present a counter-message," *Journal of Muslims in Europe* 5 (2016): 170-189.

⁵⁴ Ibid., 171.

⁵⁵ Ibid., 174-175.

samenleving. Ten eerste het idee dat migrantenculturen een gevaar vormen voor de Nederlandse samenleving, gebaseerd op een gegeneraliseerd beeld van deze culturen. Ten tweede draagt de culturalisering van burgerschap ook bij aan deze securitisering.⁵⁶ De culturalisering van burgerschap houdt in dat burgerschap steeds meer gemeten wordt in termen van aanpassing aan de cultuur. Seculiere en seksuele vrijheden worden gezien als Nederlandse waarden bij uitstek en dus ook als maatstaf genomen voor de integratie van nieuwkomers. Daarnaast gelden deze waarden ook als toetssteen voor het Nederlandschap in het algemeen, en gelden in deze zin dus niet alleen voor nieuwkomers.⁵⁷

De tweede wijze die De Koning beschrijft is de allochtonisatie van migranten. De manier waarop in de Nederlandse taal onderscheid gemaakt wordt tussen nieuwkomers en niet-nieuwkomers in termen van allochtoon en autochtoon, werkt mee aan de Othering van de nieuwkomer. Door de manier waarop allochtoon gedefinieerd is, is die 'nieuwkomer' in veel gevallen al in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw gekomen.⁵⁸ De officiële definitie van allochtoon volgens het CBS is 'een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren'. Er zijn dus allochtonen die zelf in het buitenland zijn geboren en diens ouders ook (eerstegeneratieallochtoon) en allochtonen die zelf in Nederland zijn geboren maar waarvan in ieder geval één ouder in het buitenland is geboren (tweedegeneratie allochtoon). Daarnaast wordt ook gesproken over de derde generatie autochtoon. Dat zijn mensen wiens ouders in Nederland zijn geboren, maar waarvan één van de grootouders in het buitenland is geboren. Het CBS hanteert voor deze groep mensen ook wel de term 'mensen met een migratieachtergrond'.⁵⁹

Sinds november 2016 gebruikt het CBS de termen 'allochtoon' en 'autochtoon' niet langer in haar publicaties, vanwege de negatieve lading die het woord 'allochtoon' heeft gekregen. In plaats daarvan spreekt zij voortaan over personen met een Nederlandse of migratie-achtergrond. Desalniettemin worden de termen 'autochtoon' en 'allochtoon' nog steeds in het dagelijks taalgebruik gebezigd.⁶⁰ Door in het taalgebruik een scheiding te maken tussen autochtonen en allochtonen worden juist de

⁵⁶ Zie ook: Ben Vermeulen, *Vrijheid, gelijkheid, burgerschap. Over verschuivende fundamenteën van het Nederlandse minderhedenrecht en –beleid: immigratie, integratie, naturalisatie, onderwijs en religie* (Den Haag: Sdu Uitgevers, 2007).

⁵⁷ Martijn de Koning, "You need to present a counter-message," 175-176.

⁵⁸ Ibid., 176-177.

⁵⁹ "Termen allochtoon en autochtoon herzien," CBS, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2016/43/termen-allochtoon-en-autochtoon-herzien>.

⁶⁰ "Termen allochtoon en autochtoon herzien," CBS, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2016/43/termen-allochtoon-en-autochtoon-herzien>.

verschillen in achtergrond en anders-zijn benadrukt. Dit draagt bij aan de othering van de ander, in dit geval met een expliciet biologische component, namelijk afkomst.⁶¹

De derde manier waarop de racialisering van Nederlandse moslims plaatsvindt, is in de debatten over secularisering. In debatten over de Nederlandse identiteit en Nederlandse normen en waarden wordt vooral benadrukt dat Nederland een seculiere en moderne staat is, met vele (seksuele) vrijheden. In diezelfde debatten wordt de islam voorgesteld als niet-modern of zelfs anti-modern. De islam wordt gezien als tegengesteld aan de Nederlandse identiteit.⁶² Dit wordt ondersteund door het artikel van Wagenvoorde over de implicaties van de nadruk op een seculiere, progressieve identiteit als kenmerk van goed burgerschap op de manier waarop met (orthodoxe) religie wordt omgegaan.⁶³ Wagenvoorde stelt dat de nationale discussies over veiligheid en integratie zijn verworpen tot debatten over identiteit, 'waarin religie als ondermijning van de gesecculariseerde, egalitaire en geëmancipeerde samenleving wordt gezien.' Ze gaat verder door te stellen dat 'door moslims (...) als conservatief en achterhaald te bestempelen en af te zetten tegen de Nederlandse identiteit' er een tweedeling in de samenleving ontstaat met het risico op uitsluiting van bepaalde groepen. Wagenvoorde stelt een meer inclusieve benadering van burgerschap voor om deze trend tegen te gaan.⁶⁴

De conclusie die De Koning trekt is dat al deze dynamieken van racialisering van een diverse groep mensen één geheel maakt en dit geheel wegzet als de Ander, gebaseerd op gegeneraliseerde noties over cultuur en islam. Racialisering vindt plaats binnen verschillende domeinen: cultuur, religie, familie, geboorteplaats, lichaam etc. en heeft daarmee dus invloed op 'almost every notion of the Self'.⁶⁵

De Koning beschrijft, gebaseerd op Fassin, drie wijzen waarop racialisering zichtbaar wordt: non-interpellation, negative interpellation en mis-interpellation. Bij non-interpellation gaat het om de onzichtbaarheid van moslims in de samenleving. Denk hierbij aan de onzichtbaarheid van geweld tegen moslims, het afdoen van discriminatie als niet-bestaand of ingebeeld enzovoorts. Negative interpellation gaat wel over de zichtbaarheid van moslims, maar dan op een negatieve manier. Bijvoorbeeld als het gaat om negatieve beeldvorming rondom radicale vormen van islam of het dragen van een hoofddoek. Mis-interpellation is de ontdekking voor moslims dat hij/zij toch buiten de boot valt.⁶⁶

⁶¹ Martijn de Koning, "You need to present a counter-message," 177.

⁶² Ibid., 177-179.

⁶³ Renée Wagenvoorde, "Nederlands burgerschap op basis van een 'sexuliere' identiteit," *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid* 1 (2016): 5.

⁶⁴ Ibid., 17.

⁶⁵ Martijn de Koning, "You need to present a counter-message," 179.

⁶⁶ Ibid., 180-181.

In deze paragraaf is duidelijk geworden hoe racialisering in Nederland tot stand komt en in wat voor uitingsvormen dit terug te zien is. In de volgende paragraaf zal aandacht besteed worden aan Fassins theorie over de 'embodiment of races' en hoe daar op gereageerd wordt.

2.3 Reacties op racialisering: negeren, internaliseren en verzet

Fassin onderzoekt in zijn artikel 'Racialization: how to do races with bodies' de manier waarop *embodiment* en racialisering met elkaar verbonden zijn.⁶⁷ Hij onderzoekt op welke manieren lichamen geracialiseerd worden en hoe 'rassen' belichaamd worden. Fassin stelt een 'three-person paradigm' voor om naar het proces van racialisering te kijken. De eerste persoon is diegene die een raciale kwalificatie op een ander plakt (de racialiseerder). De tweede persoon is de geracialiseerde, dus diegene op wie de raciale kwalificatie slaat en die zichzelf daarin herkent. De laatste, derde persoon is de observator: 'he accounts for the racial interaction'.⁶⁸ Hieruit voort komt dat racialisering evenveel zegt over de geracialiseerde als over de racialiseerder: 'one could say that the ascription to one's skin colour produces two racial subjects with one sentence: the one who is assigned to his blackness and the one who, by assigning, reveals his whiteness.'⁶⁹ Eenzelfde soort voorbeeld kan gemaakt worden omtrent moslims. Een opmerking die moslims racialiseert, brengt ook twee 'raciale' subjecten voort: de persoon die tot moslim wordt gemaakt en de persoon die zichzelf, door het maken van de racialiserende opmerking, als 'anti-moslim' en 'racialiseerder' onthult. De racialiseerder maakt de ander met zijn/haar opmerking tot de Ander en laat daarmee zijn/haar eigen standpunt ten opzichte van moslims zien. Dit kan anti-moslim zijn, maar ook exotiserend, bijvoorbeeld door te wijzen op 'positieve' stereotypen.

Racialisering houdt ook in dat er een identiteit op de ander wordt gedrukt. Dit heeft als consequentie dat deze persoon daarmee wordt gereduceerd tot die ene identiteit. Andere identiteiten of het hebben van meerdere identiteiten worden binnen het proces van racialisering onmogelijk gemaakt.⁷⁰ In deze act van racialisering zit ook meteen een machtsverhouding: de racialiseerder weet blijkbaar beter wie de ander is, dan de ander zelf. Daarnaast gaat dit gepaard met een (over het algemeen) negatieve beoordeling van deze (door de racialiseerder opgelegde) identiteit.⁷¹

⁶⁷ Didier Fassin, "Racialization: how to do races with bodies," 419-434.

⁶⁸ Interessant is om te kijken wat dit zegt over mij als onderzoeker van raciale interacties.

⁶⁹ Didier Fassin, "Racialization: how to do races with bodies," 422.

⁷⁰ Dit is interessant in het licht van de discussie over het hebben van meerdere nationaliteiten: waarom kan iemand zich niet met meerdere identiteiten/nationaliteiten identificeren?

⁷¹ Didier Fassin, "Racialization: how to do races with bodies," 423.

Fassin veronderstelt drie verschillende reacties die mensen kunnen hebben, wanneer zij zelf geracialiseerd worden: negeren, internaliseren en verzet. Ten eerste kan de geracialiseerde het simpelweg negeren als ze met vormen van racialisering geconfronteerd wordt. Ten tweede kan de "kritiek" ook geïnternaliseerd worden (voorbeeld van selfracialization). Ten derde kunnen er dus vormen van verzet ontstaan tegen de racialisering. Het herkennen van de toegeschreven identiteit is een eerste reactie: de ander gaat zichzelf identificeren met of door middel van de, door de racialiseerder toegeschreven, identiteit. Volgens Fassin kan deze herkenning worden omgezet in verzet: 'recognizing oneself as Black means resisting racial ascription'. Dit hangt samen met de paradox van de minderheden: '(...) they must use the weapon of the enemy to denounce its violence and reject its relevance. From this perspective, claiming blackness is paradoxically challenging race.'⁷²

Deze reacties hoeven niet voort te komen uit een bewuste keuze en daarnaast zijn ze context gebonden. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting doordat mensen op het ene moment hun geracialiseerde identiteit juist op zich nemen (colour-consciousness), terwijl op het andere moment voornamelijk aandacht wordt besteed aan het voorbij willen gaan van 'ras' (colour-blindness).⁷³ Daarnaast bestaan er ook mengvormen van de verschillende reacties. Immers, ook als een individu met racialisering geconfronteerd wordt, zal het individu dit eerst moeten herkennen en erkennen als zijnde racialisering voordat het individu het besluit te negeren. Of te wel, voordat een individu kan bepalen hoe hij/zij zich ergens toe verhoudt, moet er eerst een erkenning van datgene zijn waartoe hij/zij zich moet verhouden.

Voorals de reactie van verzet is interessant voor deze scriptie en daar zal in de volgende paragraaf dieper op in gegaan worden.

2.4 Verzet

Susan Seymour geeft in haar artikel 'Resistance' een overzicht van het concept 'resistance' en hoe dit de afgelopen decennia vanuit verschillende disciplines is getheoretiseerd.⁷⁴ Zo begint ze haar artikel met de volgende uitleg: 'As analyses of power and hegemonic asymmetries replaced functionalism as the predominant theoretical framework for ethnography in the late 1970s and early 1980s (Brown, 1996; Ortner, 1984; Sahlins, 1999), the need arose for a counter-hegemonic concept – a concept that

⁷² Ibid., 424. En een voorbeeld in de rap scene is het gebruik van het woord 'nigga'.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Susan Seymour, "Resistance," *Anthropological Theory* 6(3) (2006): 303-321.

allowed for social change and transformation. Members of subordinate groups had to be given the capacity to challenge – that is, resist – the power of dominant groups.⁷⁵

Vanaf de jaren '80 is er volop onderzoek gedaan naar zowel 'long-term group opposition' als naar 'everyday forms of resistance'. Deze laatste vorm van verzet gaat over verzet wat niet binnen een sociale beweging plaatsvindt, maar juist over persoonlijk verzet. Een debat binnen verzetsstudies is de vraag hoe verzet ontstaat: onder welke omstandigheden gaan mensen het hegemoniale systeem uitdagen? Of te wel, hoe gaat sociale reproductie over in sociale transformatie? De beantwoording (of een poging daartoe) van de vraag hangt samen met ideeën over agency van het individu en de macht van de structuren van de wereld waarin het individu zich bevindt. De agency van het individu biedt theoretische ruimte voor het begrijpen van het ontstaan van verzet en verandering.⁷⁶ Zoals Seymour zegt: 'Explanations of resistance that focus only upon structures of political economy and dominant cultural discourses without theorizing how relationships of power are experienced, transmitted, and changed by individuals in their everyday practices, are both dissatisfying and inadequate.'⁷⁷

Seymour houdt de volgende werkdefinitie van verzet aan: 'In a context of differential power relationships, resistance refers to intentional, and hence conscious, acts of defiance or opposition by a subordinate individual or group of individuals against a superior individual or set of individuals. Such acts are counter-hegemonic but may not succeed in effecting change.'⁷⁸ Verzet gaat dus om een bewuste actie tegen de dominante hegemonie of een dominant individu, dit betekent dat verzet dus alleen maar kan plaatsvinden binnen een situatie van machtsongelijkheid. Verzet als theoretisch begrip leent zich erg goed om reacties tegen racialisering te onderzoeken, omdat verzet, net als racialisering, alleen plaatsvindt in een relatie met ongelijke machtsposities.

Een voorbeeld van onderzoek naar verzet en rapmuziek is het onderzoek van Miriam Gazzah. Gazzah heeft onderzoek gedaan naar hoe Marokkaans-Nederlandse rapmuziek een rol speelt bij het verzet van jongeren tegen stereotypering van Marokkaanse Nederlanders.⁷⁹ Gazzah stelt dat de rapmuziek inderdaad wordt gebruikt door de jongeren om zich te verzetten tegen stereotypering. Dit gebeurt met name door middel van het neerzetten van een eigen identiteit en door verschillende thema's op lokaal, nationaal en mondiaal niveau aan te kaarten in de raps.⁸⁰ Hoewel een deel van de rap die

⁷⁵ Ibid., 303.

⁷⁶ Ibid., 303 -304.

⁷⁷ Ibid, 305.

⁷⁸ Ibid., 305.

⁷⁹ Miriam Gazzah, *Rhythms and Rhymes of life. Music and identification processes of Dutch-Moroccan youth* (ISIM/Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008).

⁸⁰ Miriam Gazzah, *Rhythms and Rhymes of life. Music and identification processes of Dutch-Moroccan youth* (ISIM/Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008), 203-230.

Gazzah bespreekt gezien kan worden als politieke rap (volgens de definitie van Bonnette, zie volgend hoofdstuk) gaat het haar niet specifiek om politieke, maar om Marokkaans-Nederlandse rap. Het onderzoek van Gazzah ligt dicht bij mijn onderzoek aangezien beide onderzoeken zich richten op rapmuziek als vorm van verzet. Echter, waar Gazzah zich richt op de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap (en dus op etniciteit), richt dit onderzoek zich op moslims en waar Gazzah zich richt op stereotypering, richt dit onderzoek zich op racialisering. Hoewel deze zaken vaak nauw samenhangen of tegelijkertijd voorkomen (immers, iemand kan een Marokkaans-Nederlandse moslim zijn en stereotypering is vaak een uitkomst van racialisering), is de focus van beide onderzoeken dus anders. Ik zie daarom mijn scriptie als complementair aan het onderzoek van Gazzah als het gaat om rapmuziek als vorm van verzet.

2.5 Discussie

In het theoretisch kader is duidelijk geworden dat racialisering begrepen kan worden als: ‘het proces waarin dominante groepen statische en karakteristieke eigenschappen toekennen aan mensen die niet tot de eigen groep gerekend worden. Ze doen dit op basis van generaliserende ideeën over ‘ras’, cultuur, religie en sociale klasse, die gepaard gaan met negatieve waardeoordelen en ideeën over hoe om te gaan met een dergelijke groep.’⁸¹ Aan deze definitie zou ik nog willen toevoegen dat het niet altijd gepaard gaat met *negatieve* waardeoordelen, maar dat het juist ook om paternalistische of exotiserende (bijvoorbeeld ‘zwarte mensen hebben zulke losse heupen’) kan gaan.

Het hiervoor gelezen hoofdstuk laat een aantal perspectieven op, en benaderingen van, racialisering zien. Zo kijkt Reeves voornamelijk naar het *proces* van racialisering, kijkt Gans voornamelijk naar *uitingen* van racialisering en houden Joseph, D’Harlingue en Ka Hin Wong zich bezig met de *toegeschreven kenmerken van een geracialiseerde groep*. In deze scriptie zal ik gebruik maken van onderstaande handvaten om racialisering in de rapteksten te onderzoeken.

Hieronder volgende de kenmerken die worden toegeschreven aan een groep, in het bijzonder moslims, die daardoor geracialiseerd worden en verschillende uitingen van racialisering:

- Een collectieve geëssentialiseerde identiteit;
- Nauw verbonden zijn met hun country of origin (meer dan andere immigranten en meer dan met het huidige land);
- Moslims worden in eerste instantie gezien als moslim, dus op basis van hun geloof;

⁸¹ Martijn de Koning, *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtegoed als scharnierpunt in de racialisering van moslims* (Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016), 12.

- Hun loyaliteit ligt bij de islam, boven alle andere groepen waar iemand bij kan horen;
- Gelinkt worden aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk gezien worden;
- Moslims worden zelf ook gezien als veiligheidsrisico: de securitisering van migranten en de islam;
- Allochtonisatie van migranten, waardoor zij tot de Ander worden gemaakt;
- Nadruk op debatten over secularisering en de Nederlandse seculiere, liberale waarden;
- De *embodiment* van racialisering: er ligt een nadruk op de lichamelijke kenmerken/functies van de geracialiseerde groep;
- Uitingen van stigmatisering, uitsluiting en 'punishment', zoals beschreven door Gans.

Deze kenmerken geven een richtlijn over racialisering en zullen als leidraad gebruikt worden bij de a priori analyse (zie 4.3) van de rapteksten als het gaat om racialisering. Ik heb ervoor gekozen om mij niet te richten op het proces van racialisering, omdat de nadruk juist ligt op wat de rappers doen in (en met) hun teksten, namelijk zich verzetten tegen racialisering. De kenmerken zullen daarom alleen als richtlijn gebruikt worden bij het herkennen van momenten waarin racialisering door de rappers wordt geadresseerd en niet als onderwerp van de scriptie op zich.

Fassin onderscheidt verschillende manieren waarop mensen op racialisering kunnen reageren: negeren, internaliseren en verzetten. Ook bestaan er mengvormen van de reacties. Verzet is het belangrijkste voor deze scriptie. Seymour definieert het concept verzet als een 'intentional, and hence conscious, acts of defiance or opposition by a subordinate individual or group of individuals against a superior individual or set of individuals'.⁸²

⁸² Susan Seymour, "Resistance," 305.

Hoofdstuk 3: Technisch ontwerp

In het technisch ontwerp zal uitgelegd worden hoe de onderzoeksvraag onderzocht gaat worden. Achtereenvolgens komen de onderzoeksstrategie, het onderzoeksmateriaal en de onderzoeksmethode aan bod.

3.1. Onderzoeksstrategie

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Aan de hand van een casestudy zal het domein van verzet binnen de racialiseringstheorie verder geëxploreerd worden. Vanwege de beperkte ruimte die deze scriptie biedt, zal dit geen representatieve studie zijn. Songteksten uit de Nederlandse politieke rapscene fungeren als casestudies voor dit onderzoek.

Deze meervoudige casestudy is hiërarchisch geordend, dat wil zeggen dat verschillende rapnummers eerst afzonderlijk van elkaar onderzocht worden, waarna ze met elkaar vergeleken worden. Op deze manier kan getoetst worden op welke manier verzet tegen de racialisering van moslims een rol speelt in politieke rap.

3.2. Onderzoeksmateriaal

Het onderzoeksmateriaal van dit onderzoek is tweeledig. Het gaat om de rapteksten en videoclipps op Youtube. In deze paragraaf zal ik dieper ingaan op het subgenre politieke rap, de rapteksten zelf, en de videoclipps op Youtube.

Rapteksten van Nederlandse politieke rap

Er is gekozen voor Nederlandse politieke rap als onderzoeksmateriaal omdat dit van oudsher een protestgenre is waarin kritiek op de maatschappij wordt geleverd. Daardoor is dit een goed startpunt voor het onderzoeken van verzet tegen racialisering. Daarnaast is rapmuziek onderdeel van de populaire cultuur, met name onder jongeren. De populariteit van deze muziek doet vermoeden dat de boodschap die uitgedragen wordt in de nummers, gedeeld wordt door (of in ieder geval leeft onder) de doelgroep die ze bereiken.

Rapmuziek als genre is erg breed en omvat verschillende subgenres zoals gangsterrap, gospelrap, partyrap en andere. Een subgenre wat belangrijk is voor deze scriptie is de politieke rap. Rapmuziek is in de jaren '70 ontstaan in de 'African American' gemeenschap in New York en komt voort uit een Afrikaanse en Caribische muziektraditie. Rap is onderdeel van de hiphopcultuur die wordt

gekaracteriseerd door DJ's, rappen, breakdancing en graffiti.⁸³ De opkomst van rapmuziek wordt als volgt gekarakteriseerd:

*'Politically defined as post-civil rights and culturally understood as post-soul, rap music's originators were a generation of predominantly Black and Latino youth who came of age in an era where, while civil rights had been formally granted, new and more subtle – though no less devastating – racial barriers had been erected. Cloaked in a language of color blindness, new social and economic policies created an environment where poor and working-class Black and Latino urban youth faced high levels of unemployment, incarceration, police brutality, racial profiling, unaffordable and segregated urban housing, and a racially discriminatory War on Drugs policy. Both an incorporation of and reaction against 1970s disco music, rap's post-soul aesthetic reflected the changing values within Black culture in the late 1970s, moving away from a 1960s optimism concerning the achievement of racial equality through collective political action and moral persuasion, to a more cynical and self-involved ethos. In this social and cultural context, marginalized African American, Caribbean American and Latin American adolescents voiced frustrations and aspirations through the newly emerging hip hop aesthetic.'*⁸⁴

Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw kwam de 'gangsta rap' op. Deze vorm van rap wordt gekarakteriseerd door de vaak vrouwonvriendelijke en geweld en geld verheerlijkende teksten.⁸⁵ Deze vorm van rap is uitgegroeid tot de meest bekende vorm van rap, maar van oorsprong is rapmuziek politiek geëngageerd. Politieke rap is nog steeds een belangrijk subgenre in het bredere genre van rap.

Bonnette gaat in haar boek 'Pulse of the People. Political rap music and black politics' in op politieke rapmuziek en de invloed daarvan op politieke attitudes en politiek gedrag.⁸⁶ Zij gaat daarbij dieper in op de definitie van politieke rap en waarom ze dit als subgenre onderscheidt. Hoewel haar onderzoek zich specifiek richt op de invloed van rapmuziek op politieke attitudes van individuen en niet een analyse is van de rapmuziek zelf (zoals deze scriptie), sluit ik me aan bij haar uitgangspunten over de analyse van rapmuziek en de definitie die ze geeft voor politieke rap.

Het eerste uitgangspunt waar ik me bij aansluit is dat bij de analyse van (rap)muziek in het algemeen, het zinvol is om dit per nummer te doen en niet per artiest. Een artiest kan door de tijd heen (of zelfs

⁸³ "Rap music," Credo, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://search.credoreference.com/content/topic/rap_music.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ "Rap Music," Britannica, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.britannica.com/art/rap>.

⁸⁶ Lakeyta M. Bonnette, *Pulse of the people. Political rap music and black politics* (Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2015).

binnen één album) veranderen en niet binnen één label geplaatst worden. Artiesten kunnen daarnaast ook tot meerdere (sub)genres tegelijkertijd behoren. Dit maakt een analyse op basis van artiesten lastig en daarom is het zinvoller om per nummer te bekijken tot welk (sub-)genre het kan behoren.

Het tweede uitgangspunt waar ik me bij aansluit is het idee dat politieke rap niet puur gedefinieerd kan worden op basis van een politieke referentie. Bonnette stelt het volgende: 'Rap covers a broad spectrum and its artists may transcend two or more subgenres. Nevertheless, identifying political rap is more complicated than simply observing political references because it is so difficult to agree on what is political. While the inclusion of political references is essential to identifying political songs, other aspects must be present for a song to be considered a political rap song.'⁸⁷

Uiteindelijk komt zij tot drie voorwaarden waaraan een nummer moet voldoen, voordat het gecategoriseerd kan worden als politieke rap. Het nummer moet sowieso aan de eerste voorwaarde voldoen, volgens Bonnette, plus de tweede *en/of* de derde voorwaarde.

1. 'Displays a political reference in the lyrics, such as directly referencing a political leader, political office/institution, political activity, political events or political position.
2. Makes reference to a social problem or issue and discusses it in the lyrics, thereby raising awareness about specific issues or disparities, nationally or globally.
3. Advocates a solution to injustices or problems in society.'⁸⁸

Uit deze voorwaarden blijkt ook dat politieke rap inherent een vorm van verzet in zich draagt. Het verzet komt met name terug bij punt twee, wanneer het gaat om het creëren van 'awareness' om zo het dominante discours uit te dagen om over bepaalde onderwerpen na te denken. Daarnaast zit het ook in het derde punt. Het aanbieden van andere oplossingen kan duidelijk gezien worden als het voeren van oppositie en daarmee dus verzet.

Op basis van deze definitie heb ik de keuze voor de geanalyseerde nummers gemaakt. Een kanttekening daarbij is dat dit natuurlijk een beperkte keuze is, er waren zeker andere nummers die ook voor deze scriptie in aanmerking zouden komen.

Selectie van de rapteksten

In deze scriptie is voor nummers van twee rappers gekozen: Fresku en Salah Edin. Fresku is een Nederlands-Antilliaanse rapper uit Eindhoven. Salah Edin is een Nederlands-Marokkaanse rapper. Beide zijn moslim en populaire rappers uit de Nederlandse rapscene. Een aantal wapenfeiten van

⁸⁷ Ibid., 24.

⁸⁸ Ibid., 25.

Fresku zijn bijvoorbeeld het meerdere malen winnen van de State Awards⁸⁹, genomineerd worden voor een Edison⁹⁰ en 3FM award⁹¹ en zijn filmpjes op Youtube als Gino Pietermaai die hij samen met Teemong maakt.⁹² Naast zijn muziek is hij ook bekend van zijn theatershow⁹³, deelname aan het tv-programma '24 uur met'⁹⁴ en verscheen hij als tafelheer bij De Wereld Draait door.⁹⁵ Salah Edin is internationaal bekend doordat hij in het voorprogramma heeft opgetreden van de Wu-Tang Clan en Sean Paul en op deze manier mee heeft gedaan aan een wereldwijde tour. Daarnaast werd zijn muziek gebruikt voor de film 'Rendition' met Meryl Streep, waarmee hij de eerste Arabischtalige rapper werd die muziek leverde voor een Hollywood film. Ook zijn Arabische album Horr leverde hem internationaal positieve reacties op en zorgde ervoor dat hij als eerste Arabischtalige rapper bij een grote internationale platenmaatschappij 'Universal' kon tekenen.⁹⁶

Niet alleen hun populariteit is een reden waarom hun teksten onderwerp zijn van deze scriptie, beiden hebben ook maatschappelijke betrokkenheid getoond in hun teksten, wat hun teksten geschikt maakt voor de analyse. Niet hun hele oeuvre blinkt uit door maatschappijkritische teksten, maar een deel van hun teksten laat goed zien op wat voor manier zij bezig zijn met de Nederlandse maatschappij en de positie van moslims daarin. Dit sluit aan bij het eerste uitgangspunt van Bonnette. De nummers van Salah Edin die ik gebruik ('Het land van' en 'Als ik eens Nederlander was'), komen uit 2007 en 2011 en die van Fresku ('Angst') uit 2015. Fresku heeft in april 2017 samen met Mocromaniac hun nieuwe album 'Juice' uitgebracht. Salah Edin heeft in januari 2017 besloten om te stoppen met rappen.⁹⁷ Hij

⁸⁹ "Fresku en Nouveau Richie grote winnaars State Awards," 3voor12, VPRO, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://3voor12.vpro.nl/artikelen/overzicht/2012/Buma-Rotterdam-Beats/Fresku-en-Nouveau-Riche-grote-winnaars-State-Awards-2012.html>.

⁹⁰ "Dit zijn de genomineerden voor de Edison popprijs 2018," Puna, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.puna.nl/dit-zijn-de-genomineerden-voor-de-edison-pop-2018-met-o-ronnie-flex-lil-kleine-sevn-alias-en-boef/>.

⁹¹ "3FM award nominatie voor rapper Fresku," Studio 040, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.studio040.nl/3fm-award-nominatie-voor-rapper-fresku/content/item?1041875>.

⁹² "Gino Pietermaai," Teemong, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=i0Ro44ta-G8&list=PLC703390734D43F93>.

⁹³ "Fresku gaat het theater in met zijn eerste one man show welkom bij de Fresku show," Puna, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.puna.nl/fresku-gaat-het-theater-met-zijn-eerste-one-man-show-welkom-bij-de-fresku-show/>.

⁹⁴ "24 uur met," NPO, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://www.npo3.nl/24-uur-met/17-01-2016/VPWON_1250513.

⁹⁵ "Nieuwe tafelheer van DWDD: Fresku," De wereld draait door, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://dewerelddraaitdoor.bnnvara.nl/nieuws/nieuwe-tafelheer-van-dwdd-fresku>.

⁹⁶ Aangezien Salah Edin afstand heeft gedaan van al zijn oudere nummers is het lastig om informatie over hem te vinden. Bij gebrek aan betere bronnen, maakt ik daarom, naast van de Muziek encyclopedie, gebruik van wikipedia: "Salah Edin," Wikipedia, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://nl.wikipedia.org/wiki/Salah_Edin en "Salah Edin," Muziek encyclopedie, laatst bekeken op 30 juli 2018, <http://www.muziekencyclopedie.nl/action/entry/Salah+Edin>.

⁹⁷ Hij houdt zich nu, onder de naam Abid Tounssi, bezig met 'spoken word', zie bijvoorbeeld: <https://www.youtube.com/watch?v=7B7qqtjqVBE>.

geeft aan ook niet meer achter al zijn teksten te staan, omdat hij bang is dat ze voor verdeling hebben gezorgd, in plaats van dat ze mensen samen hebben gebracht.⁹⁸

De rapteksten zelf voldoen aan de voorwaarden van de definitie van Bonnette, zoals hierboven beschreven, en zijn mede op basis daarvan uitgekozen. Zoals gezegd waren er meer Nederlandse politieke rapnummers die aan deze voorwaarden voldeden, dus de keuze voor de uiteindelijke teksten hangt samen met mijn persoonlijke voorkeur: mijns inziens brengen zowel Fresku als Salah Edin op een slimme manier maatschappelijke en politieke onderwerpen onder de aandacht. Daarnaast hebben zij in hun teksten allebei ook aandacht voor hun eigen positie en geven zij blijk van zelfreflectie. De teksten van de nummers zijn in de bijlage te vinden.

Videoclips

Ik heb ervoor gekozen om ook de videoclips bij mijn scriptie te betrekken om twee redenen. Ten eerste ondersteunt en verklaart het beeldmateriaal in de videoclips de teksten. Er wordt als het ware een context geschapen waarbinnen de tekst beter begrepen kan worden. De tweede reden is dat rapmuziek over het algemeen via het medium van Youtube geconsumeerd wordt door het publiek.⁹⁹ Dat publiek hoort dus niet alleen het nummer, maar ziet ook de videoclip gedurende de consumptie van het nummer. Dit werkt bepalend voor de manier waarop zij de tekst interpreteren en daarmee dus ook op de invloed die de rapteksten hebben op het discours waarbinnen ze zich bevinden.

Salah Edins videoclip bij 'Het land van', heeft ook voor de nodige controverse gezorgd. Zo werden er naar aanleiding van de tv-première van de clip Kamervragen gesteld door de SGP.¹⁰⁰ De clip zou volgens hen 'sympathie opwekken voor radicalisering' en daarom niet mede mogelijk gemaakt mogen worden door subsidies. Salah Edin pareerde deze kritiek als volgt: 'Ik wil de frustraties laten zien die kunnen

⁹⁸ Zie: "Het spijt me," Abid Tounssi, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=Ki6h6CoTwBY>.

⁹⁹ Verschillende bronnen laten zien dat Nederhop (Nederlandse hiphop en rap) erg populair is via online muziekdiensten als Youtube en Spotify. Zie hiervoor: "Nederlandse rap stijgt tot grote hoogte," Nieuwsredactie, laatst bekeken op 30 juli 2018, <http://nieuwsredactie.fhj.nl/index.php/2016/01/22/nederlandse-rap-stijgt-tot-grote-hoogte/> en "Ed Sheeran en veel Nederlandse hiphop," NOS, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://nos.nl/artikel/2206020-spotify-in-2017-ed-sheeran-en-veel-nederlandse-hiphop.html>. Ook bij de statistieken van het Youtube kanaal van TopNotch zijn hoge cijfers te zien, zo heeft TopNotch meer dan 1 miljoen abonnees en 1,5 miljard weergaven in totaal. Aangezien er (bijna) alleen Nederlandstalige muziek is te vinden, die dus maar toegankelijk is voor een beperkt taalgebied, zijn dit hoge cijfers.

¹⁰⁰ "Aanhangsel van de handelingen," Tweede kamer der Staten-Generaal, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20062007-1405.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dEenvoudig%26pst%3d%26vrt%3dSGP%2bSubsidie%2bvideoclips%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAfgelopenDag%26spd%3d20180609%26epd%3d20180610%26sdt%3dDatumBrief%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10%26_page%3d2%26sorttype%3d1%26sortorder%3d8&resultIndex=17&sorttype=1&sortorder=8.

leiden tot radicalisme. Maar de SGP kan gerust zijn, in mijn volgende clip zitten gewoon weer naakte vrouwen.’¹⁰¹

3.3. Onderzoeksmethode

In deze scriptie zullen drie rapteksten geanalyseerd worden aan de hand van een inhoudsanalyse, waarbij de analyse erop gericht is om de belangrijke thema's van de tekst naar voren te halen. In het artikel 'Techniques to identify themes' van Ryan en Bernard worden een aantal methoden uiteengezet om thema's in een tekst te identificeren.¹⁰² Hieronder zal eerst aandacht besteed worden aan wat een thema is en vervolgens zullen een aantal methoden ter identificatie van thema's uiteengezet worden.

Ryan en Bernard volgen Opler in zijn uitleg van 'thema's'. Opler heeft drie principes omschreven: thema's zijn alleen zichtbaar door 'the manifestation of expressions in data', sommige expressies van thema's zijn 'culturally agreed on' terwijl andere subtieler of meer symbolisch zijn en 'cultural systems compromise sets of interrelated themes'.¹⁰³ Bernard en Ryan vervolgen dat Opler vier voorwaarden heeft opgesteld van waaruit kan worden afgeleid hoe belangrijk een thema is. Het gaat hierbij om '(1) how often it appears, (2) how pervasive it is across different types of cultural ideas and practices, (3) how people react when the theme is violated, and (4) the degree to which the number, force and variety of a theme's expression is controlled by specific contexts'.¹⁰⁴ Ryan en Bernard voegen hier aan toe dat 'to us, themes are abstract (...) constructs that link not only expressions found in texts but also expressions found in images, sounds, and objects. You know you found a theme when you can answer the question, What is this expression an example of?'.¹⁰⁵ Vervolgens stellen ze dat thema's zowel vanuit de data naar voren kunnen komen (inductieve benadering), als vanuit de 'investigator's prior theoretical understanding of the phenomenon' (a priori benadering).¹⁰⁶ Hun uitgangspunt dat thema's naar voren komen in 'expressions' en hun aandacht voor uitingen van thema's in zowel tekst als beeld en geluid, maken dat zij goed aansluiten bij het onderwerp van deze scriptie.

Ryan en Bernard beschrijven acht verschillende technieken waarop thema's in teksten (en geluid en beeld) geïdentificeerd kunnen worden. De technieken die belangrijk zijn in deze scriptie zal ik nu kort noemen. Een eerste methode om thema's te identificeren is om te letten op herhalingen. Onderwerpen die keer op keer terugkomen in een tekst spelen logischerwijs een belangrijke rol in de

¹⁰¹ "Kamervragen SPG over subsidie voor rapclip," NRC, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.nrc.nl/nieuws/2007/04/06/kamervragen-sgp-over-subsidie-voor-rapclip-11303731-a1287180>.

¹⁰² Gery W. Ryan and H. Russel Bernard, "Techniques to identify themes," *Field Methods* 15(1) (2003): 85-109.

¹⁰³ *Ibid.*, 86-87.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 87.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 87.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 88.

tekst en kunnen daarom aangewezen worden als thema in de tekst. Een tweede manier is om te letten op 'local terms that may sound unfamiliar or are used in unfamiliar ways.'¹⁰⁷ Hoewel dit aan de ene kant een goede manier kan zijn om nieuwe thema's te ontdekken, hangt het nauw samen met de 'bias' van de onderzoeker, in die zin dat het 'unfamiliar' klinkt voor de onderzoeker. Het kan zijn dat dit meer zegt over de theoretische achtergrond van de onderzoeker dan over de thema's in de onderzochte data.¹⁰⁸

Een derde manier is om te kijken naar het gebruik van metaforen en analogieën in de data. De analyse is er dan op gericht om de onderliggende schema's en thema's die 'onder' dit soort taalgebruik liggen, te ontdekken.¹⁰⁹ Een vierde techniek is het zoeken van signaalwoorden in de data. Het gaat dan met name om woorden die een causale relatie aanduiden. Signaalwoorden kunnen helpen om thema's te identificeren doordat ze gebruikt worden om de betekenis van een tekst duidelijk te maken.¹¹⁰

De vijfde, en laatste, techniek die ik wil bespreken is het bewust zoeken naar thema's in de data die al naar voren zijn gekomen in de theorie. Een nadeel hiervan is dat de onderzoeker het risico loopt om alleen nog maar te vinden wat hij al zocht.¹¹¹

De eerste vier technieken die ik zojuist heb beschreven zijn om data zo te kunnen analyseren dat thema's vanzelf naar voren komen. De vijfde techniek gaat juist uit van de 'investigator's prior theoretical understanding of the phenomenon'. In deze scriptie zal ik van beide soorten technieken gebruik maken. Ik zal onderzoeken of racialisering een thema is binnen de rapteksten door te kijken hoe de rappers zich tot racialisering verhouden, hoe de kenmerken van racialisering, zoals deze in het theoretisch kader naar voren zijn gekomen, in de rapteksten tot uiting komen en hoe deze zich verhouden tot het thema van verzet. Daarnaast zal ik ook gericht op zoek gaan naar uitingen van religie (en met name de islam) door te letten op woorden die hiernaar verwijzen (zoals moslim, moskee, profeet, hoofddoek, islam etc.). Verder zal ik met name gebruik maken van de eerst beschreven techniek (letten op herhalingen) om nieuwe thema's uit de rapteksten te kunnen identificeren.

¹⁰⁷ Ibid., 89.

¹⁰⁸ Ibid., 89.

¹⁰⁹ Ibid., 90.

¹¹⁰ Ibid., 91-92.

¹¹¹ Ibid., 93-94.

Hoofdstuk 4: Analyse en Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de rapteksten geanalyseerd worden. Het eerste gedeelte van het hoofdstuk gaat in op de inductieve analyse en het tweede gedeelte gaat in op de a priori analyse van de teksten op het gebied van religie en racialisering. Hieronder volgt eerst een korte uitleg over de analyses.

Ik heb eerst de teksten en de videoclipen inductief geanalyseerd met behulp van de ‘herhaling’-techniek (zie hoofdstuk 3). Bij alle teksten zijn de woorden geteld en is specifiek gelet op herhaling (zie bijlage A). Hieruit volgt een lijst met woorden die vaak worden gebruikt. Op basis van deze lijst heb ik per nummer de thema’s geïdentificeerd die naar voren komen (zie de tabel op de volgende pagina). Ik heb hierbij niet gekeken naar hoe de thema’s zich tot elkaar verhouden en of het ene thema belangrijker is dan het andere thema.

Vervolgens heb ik gekeken of, en hoe, deze thema’s verbeeld worden in de videoclipen en of er nieuwe thema’s naar voren komen in de videoclipen. Hoewel het aanbevolen is om de videoclipen te bekijken, zal zo nu en dan een screenshot toegevoegd worden wanneer deze mijns inziens een thema goed verbeeld. De inductieve analyse is te vinden in ‘4.1 Inductieve analyse van de rapteksten’.

In ‘4.2 A priori analyse van de rapteksten: religie’ heb ik in een tweede analyse alleen de teksten geanalyseerd met betrekking tot religie. Ik heb gezocht naar de momenten en de manieren waarop in de teksten werd gerefereerd aan religie en specifiek de islam. Alle verwijzingen naar religie (bijv. de woorden ‘islam’, ‘moskee’, ‘moslims’, ‘religie’ etc.) staan per nummer beschreven.

De laatste analyse in ‘4.3 A priori analyse van de rapteksten: racialisering’ is gestuurd door de kenmerken van racialisering, zoals deze in het theoretisch kader naar voren zijn gekomen. Ik ben in de rapteksten op zoek gegaan naar uitingen van kenmerken die aan moslims toegeschreven worden, waarbij ik kijk naar de manier waarop de rappers deze toeschrijving tot uitdrukking brengen:

- Een collectieve geëssentialiseerde identiteit;
- Nauw verbonden zijn met hun country of origin (meer dan andere immigranten en meer dan met het huidige land);
- Moslims worden in eerste instantie gezien als moslim, dus op basis van hun geloof;
- Hun loyaliteit ligt bij de islam, boven alle andere groepen waar iemand bij kan horen;
- Gelinkt worden aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk gezien worden;
- Moslims worden zelf ook gezien als veiligheidsrisico: de securitisering van migranten en de islam;
- Allochtonisatie van migranten, waardoor zij tot de Ander worden gemaakt;

- Nadruk op debatten over secularisering en de Nederlandse seculiere, liberale waarden;
- De *embodiment* van racialisering: er ligt een nadruk op de lichamelijke kenmerken/functies van de geracialiseerde groep;
- Uitingen van stigmatisering, uitsluiting en 'punishment', zoals beschreven door Gans.

Ik geef per kenmerk aan of deze terug te vinden is in de tekst en op wat voor manier.

Aan het eind van iedere paragraaf volgt een korte conclusie. In het volgende hoofdstuk kom ik hier uitgebreider op terug.

4.1 Inductieve analyse van de rapteksten

Geïdentificeerde thema's uit de rapteksten aan de hand van de herhaling-techniek

In de tabel hieronder worden de thema's weergegeven die per nummer zijn ontdekt. Als een thema in twee of meer nummers voorkomt, staan ze naast elkaar in de tabel en hebben ze dezelfde kleur. Zo komt 'vrijheid van meningsuiting' in alle drie de nummers voor als thema.

Angst ¹¹²	Het land van ¹¹³	Als ik eens Nederlander was ¹¹⁴
Vrijheid van meningsuiting	Vrijheid van meningsuiting/democratie	Vrijheid van meningsuiting
Securitisering	Securitisering en terreur	
Moeilijke positie van de islam	Moeilijke positie van de islam	Moeilijke positie van de islam
Belonging	Belonging	Belonging
Van categorisering naar Racisme	Discriminatie, racisme en rechtsongelijkheid	Discriminatie en ongelijkheid
Politiek en media	Politiek en media	
	Kapitalisme/armoede	
	Migratieproblematiek	

¹¹² "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

¹¹³ "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

¹¹⁴ "Als ik eens Nederlander was," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

Wat interessant is bij dit nummer, is dat Salah Edin in een live uitvoering uitlegt dat het geïnspireerd is op een pamflet van een Indonesische minister die ten tijde van het koloniale regime van Nederland in Indonesië woonde. Hij zag hoe daar de Nederlanders een bevrijdingsfeest vierden terwijl zij de Indonesische bevolking niet die vrijheid gaven. Daarop heeft deze Indonesische minister een pamflet geschreven, getiteld: 'Als ik eens Nederlander was'. Deze live uitvoering is hier te bekijken: "Als ik eens Nederlander was," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=loGrWzVsPLU>.

	Voice-overs	Categorisering
	Islam als veiligheidsrisico	
	Nationalisme	Nationalisme
	Vrijheid van meningsuiting	

Ik zal bij ieder nummer een voorbeeld geven van een thema. In het nummer 'Angst'¹¹⁵ worden bijvoorbeeld de volgende woorden gebruikt (tussen haakjes is het aantal keer dat het woord gebruikt wordt): islamieten (1), moslims (2), moskeeën (1), profeet (1), mijn mooie religie (1) en zonder empathie die spotprenten tekenen (1). Samen vormen zij het thema 'islam', maar omdat deze woorden vaak in een negatieve connotatie gebruikt worden (bijvoorbeeld 'waar is het nieuws als moslims levens redden, of als neonazi's moskeeën tergen?') heeft dit thema 'moeilijke positie van de islam' gekregen. Een ander goed voorbeeld in 'Angst' is het gebruik van de volgende woorden: racist/racisme/racistische stemmen/en niet op basis van m'n daden maar m'n kenmerken/ we delen rassen in klassen (4) – hiërarchie (1). Deze vallen samen onder het thema 'categorisering en racisme'.

In 'Het land van'¹¹⁶ wordt in de tekst van Salah Edin ook gesproken over moslims/de islam: moslimgeloof (1), moslimhaters (1), moslims (2) en moskee (1). Ook hier worden deze woorden in een negatieve connotatie geplaatst, dus vallen deze ook onder het thema 'moeilijke positie van de islam'. In de voice-overs gaat het juist sterk over nationalisme, dit is te herkennen aan het gebruik van de volgende woorden: culturen (1), land (2), natie (1), volk (1) en alle mensen in Nederland (1).

In 'Als ik eens Nederlander was'¹¹⁷ is veel aandacht voor het thema 'belonging'. Salah Edin drukt dit uit in woorden die bij het thema 'nationalisme' passen, zoals: volbloed Nederlander (14), patriot (1), pure zoon (1), van zuiver bloed en vlees (1) en onderdeel van het land (1). Hij noemt ook woorden die een gevoel van belonging uitdrukken: geboren (1), getogen (1), een plek waar ik me thuis voel (1), niets meer ben dan gewoon (1) en niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de staat (1). Daar tegenover plaatst hij juist woorden die het niet-thuishoren uitdrukken, zoals: (2^e generatie) allochtoon (2), vluchteling (1), tegenstander (1), Marokkaanse nachtmerrie (1), zwarte schaap (1), overheidsslaaf (1), medelander (2) en gastarbeiders zoon (1).

Tussen de teksten zijn een aantal overeenkomsten te vinden. De volgende thema's kwamen in twee van de drie of in alle drie de nummers naar voren: vrijheid van meningsuiting, securitisering, de

¹¹⁵ "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ_

¹¹⁶ "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPIvM>.

¹¹⁷ "Als ik eens Nederlander was," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

moeilijke positie van de islam, belonging, vormen van uitsluiting zoals discriminatie, politiek/media en nationalisme. Een verschil is de focus die de nummers hebben op een bepaald thema. Bij 'Angst' en 'Het land van' ligt de nadruk op securitisering, discriminatie en racisme, terwijl bij 'Als ik een Nederlander was' de nadruk meer op het thema van belonging ligt. Dit is ook duidelijk terug te zien aan de videoclippen (hieronder bespreek ik de videoclippen uitgebreider).

Opvallend in de analyse is het thema 'belonging'. Immers, de andere thema's kunnen voor een deel gekoppeld worden aan racialisering, bijvoorbeeld omdat ze gezien kunnen worden als uiting van racialisering, maar voor 'belonging' als thema geldt dit niet op deze manier. Graham en Khosravi maken duidelijk dat er verschillende soorten van thuis bestaan, en dat niet ieder thuis gepaard gaat met een 'sense of belonging'. 'Sense of belonging' gaat er om ergens bij te horen.¹¹⁸ Dit kan bij een groep mensen zijn, maar ook bij een land, cultuur of religie. Dit gevoel ergens thuis te horen is één van de gevoelens die opgeroepen worden wanneer iemand zich daadwerkelijk ergens thuis voelt. Dit wordt door Melanie Eijberts een 'sense of home' genoemd. 'Sense of home' komt tot stand in een wisselwerking tussen inspanningen die het individu levert (leren over het nieuwe land, een sociaal netwerk opbouwen, economische integratie) en inspanningen van de samenleving: '(...) whether the wider and dominant community or society accepts one's being and feeling at home – legally, culturally, politically, and socially. Therefore, it is intrinsically related to politics of belonging as enacted at the local and national level.'¹¹⁹

Deze wisselwerking komt duidelijk naar voren in de manier waarop Salah Edin in het nummer 'Als ik eens Nederlander was' over Nederland praat: hij praat over zijn gevoelens voor Nederland als hij Nederlander zou zijn en daarnaast komt in het refrein naar voren wat de samenleving volgens hem doet ('zou je mij dan accepteren, zou je mij dan profileren?'). Dit kan vergeleken worden met wat Eijberts de inspanningen van het individu enerzijds noemt en de inspanningen van de samenleving anderzijds. Volgens Salah doet de samenleving dat dus niet (voldoende), getuigende het refrein.

Hieronder staan voorbeelden van de manier waarop Salah over zijn gevoelens voor Nederland praat:

1. 'Ik zou jubelen als Nederland zou winnen, van voetbal tot oorlog en alles daarin het midden'.
2. 'Tranen van verdriet als ik slachtoffers zie, afkomstig uit Nederland en bloed wordt vergoten'.
3. 'Ik zou m'n glas heffen, proosten bij elk feest'.
4. 'Rouwen bij verlies en als er iemand overleed'.

¹¹⁸ Mark Graham and Shahram Khosravi, "Home is where you make it: Repatriation and Diaspora Culture among Iranians in Sweden," *Journal of Refugee Studies* 10(2) (1997): 115-133.

¹¹⁹ Melanie Eijberts, *Migrant woman shout it out loud, The integration/participation strategies and sense of home of first- and second-generation woman of Moroccan and Turkish descent* (Proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam, 2013), 276-277.

5. 'Als ik een Nederlander was, zou ik trots zijn op de vlag aan de mast, trots op m'n land'.
6. 'Stel je voor dat ik Nederlander was, trots op m'n land zonder Lonsdale jas'.
7. 'Geboren, getogen, zodat ik vrij kon leven'.
8. 'Ik heb geen idee wat m'n ID is, behalve plastic, sofi en privéshit'.
9. 'Ik weet dat je mij liever niet ziet als Nederlander, nee nog niet'.

Wat opvalt is de tijd waarin de tekst geschreven is. Het is geschreven in de toekomstige tijd, als iets wat nu nog niet is, maar wel zou kunnen zijn als hij een Nederlander was.

Concluderend, 'sense of home' en belonging zijn belangrijke overkoepelende thema's die nauw samenhangen met de andere thema's uit de teksten. De gevoelens die Eijberts omschrijft die bij een 'sense of home' horen, staan op gespannen voet met racialisering. Immers, racialisering lijkt in de rapteksten gevoelens van veiligheid, vrijheid, autonomie en een 'sense of belonging' te ondermijnen.

Videoclips

Angst – Fresku (prod. Teemong), van het album 'Nooit meer terug', TopNotch, release op Youtube 25 september 2015¹²⁰

De clip begint met een shot van Arzu Merali, haar naam en functie staan erbij: 'Arzu Merali, VN, commissie mensenrechten'¹²¹:

'Het is een triest voorbeeld van misbruik van vrije meningsuiting en de publieke opinie. Niemand heeft er iets op tegen om dingen in vraag te stellen, ook een godsdienst. Of een kritisch debat te voeren over de rol van religies, maar wanneer je de grens overschrijdt dan wordt dit misbruik. Zeker wanneer de gemeenschap die je aanvalt machteloos is, dan wordt dit een gewelddadige actie.'

[In dit citaat komen meteen een aantal thema's naar voren zoals het gebruik van de vrijheid van meningsuiting, de moeilijke positie van de islam en de rol die de media en politiek daarin speelt.]

Beeld wordt zwart met 'Angst' in witte letters. Muziek begint ondertussen te spelen, Fresku begint te rappen en de tekst van het nummer verschijnt in witte letters in het midden van het beeld (zie Bijlage B1 voor de gehele songtekst). Op de achtergrond ziet de kijker vage contouren in zwart-wit, het is onduidelijk wat dit is tot 0:45 wanneer Fresku (in zwart-wittinten) in beeld komt achter de tekst. Hij zit

¹²⁰ "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

¹²¹ Arzu Merali is co-founder van de Engelse NGO 'Islam Human Rights Commission' en deze heeft een speciale consultatieve status met de United Nations department of Economic and Social affairs. Voor meer info zie: <http://www.ihrc.org.uk/>.

op een krukje en rapt de tekst mee. Zo nu en dan zien we nog meer vage contouren in beeld die voor Fresku verschijnen en dit lijken een soort tralies te zijn.

Het grootste gedeelte van de tijd kijkt Fresku niet recht in de camera tot het stuk van: 'Maar hoe moet ik van mezelf houden, als ik word benaderd met angst een haat (...) ' (rond 2:25).

Bij 2:32 krijgt Fresku een zwart balkje voor zijn ogen, zoals bij foto's van criminelen op het journaal wordt gedaan. De tekst hierbij is 'Onder het mom van veiligheid geven we mensen stempels (...) is dit nou veiligheid? Ik voel me minder safe, want jouw beveiliging mishandelt en fouilleert me steeds.'

[Zwarte balkje voor de ogen van Fresku ondersteunt het beeld van securitisering en discriminatie, net als de indruk dat hij achter de tralies lijkt te zitten.]

2:53: 'Heb zoveel drang om ze te haten maar ik ben sterker.' Fresku gooit zijn muts af en maakt veel bewegingen met zijn handen. Als hij daarna weer gaat zitten lijkt hij vooral moedeloos en verslagen (tijdens: 'Aanslagen in Parijs, heel de wereld in de stress, niemand die de genocide in Nigeria beseft' etc).

De laatste vier zinnen worden dubbel afgebeeld op het scherm en na de laatste zin staat Fresku van zijn krukje op en loopt uit het beeld weg.

We gaan over naar het shot van een spreker (identiteit onbekend) bij Nieuwsuur:

'Angst is een gezonde emotie, maar als angst je gaat bezetten, dat ehm kan tot overreactie leiden. Zeker als het de samenleving gaat bezetten, bijvoorbeeld een politiestaatachtige toestand. Dat versterkt de angst, dus de zogenaamde bijdrage aan het veiligheidsgevoel heeft eigenlijk een averechts effect.' Dit is ook zwart-wit en er wordt langzaam uitgezoomd. Tijdens de eerste zin komt in beeld te staan: 'Willy Keurig is ook angstig'. Als het fragment af is, wordt het beeld zwart en speelt de muziek nog een aantal seconden door.

[Ook in dit citaat komen duidelijk een aantal thema's terug, zoals securitisering en politiek.]

Willy Keurig is één van de typetjes die Fresku speelt en over wie hij samen met Teemong video's over maakt. De kijker van de clip kan klikken op de tekst 'Willy Keurig is ook angstig' en wordt dan doorgeleid naar een ander Youtube-filmpje genaamd: Willy Keurig en de vluchtelingenhel. In deze korte, cabareteske, sketch zien we Willy Keurig een nachtmerrie hebben over vluchtelingen die Nederland zullen gaan overnemen.

Gedurende de hele videoclip is het logo van TopNotch rechtsonder in beeld te zien, de videoclip is geüpload via het YouTube kanaal van TopNotch op 25 september 2015. In totaal is deze specifieke clip

van Fresku 539.695 keer bekeken op het moment van schrijven (5 augustus 2018).¹²² Bezoekers kunnen de videoclip liken door op het duimpje omhoog te klikken en disliken door op het duimpje omlaag te klikken. Deze clip van Fresku heeft 238 dislikes en 6500+ (6,5K) likes. Dit nummer staat nog een keer, illegaal, op Youtube en heeft daar meer dan 20.000 views.¹²³ In totaal is de video dus meer dan een half miljoen keer bekeken.

Zoals uit bovenstaande analyse duidelijk is geworden, komen de volgende thema's aan bod: vrijheid van meningsuiting, securitisering, van categorisering naar racisme, politiek en media, de bedreigde positie van de islam en belonging.

De videoclip voegt geen nieuwe thema's toe, maar is wel ondersteunend bij de tekst, vooral als het gaat om securitisering.

Het land van – Salah Edin, van het album 'Nederlands grootste nachtmerrie', TopNotch en Universal Music Group, release op Youtube 1 april 2007¹²⁴

In de clip zien we een twee-onder-één-kap huis aan de buitenkant en op het moment dat de tekst begint zijn we binnenin het huis en zien we Geert Wilders op de tv die een speech houdt. Tegelijkertijd is de eerste voice-over over 'radicale jonge moslims' te horen (zie Bijlage B2 voor de gehele songtekst). In de shots die volgen, zien we familiefoto's en dan Salah Edin midden in de woonkamer staan, terwijl op de achtergrond een vrouw en een meisje spelletjes doen aan tafel. Salah Edin is voor hen onzichtbaar. We krijgen een steeds beter beeld van een huishouden door de verschillende shots van het huis. Terwijl een man¹²⁵ thuiskomt met de boodschappen van de voedselbank, begint Salah Edin (nog steeds in de woonkamer) te rappen. De man schuift aan bij het spelletje scrabble (op het bord liggen dan de woorden: Salah, het land van) en het meisje loopt van tafel weg naar het raam waar we zwaailichten door de vitrage heen kunnen zien. Ondertussen trekt Salah Edin zijn jas aan. In de muziek volgt hier nu het volgende 'bruggetje' waar we Geert Wilders horen praten over de ongelijkwaardigheid van culturen.

[Thema's: media via de tv en de eerste voice-over, politiek door het in beeld brengen van Geert Wilders, armoede via het in beeld brengen van eten van de voedselbank]

¹²² "Angst," Fresku, laatst bekeken 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

¹²³ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=h95q9HWYRpl>.

¹²⁴ "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

¹²⁵ De man, vrouw en het meisje lijken samen een gezin te vormen.

In het volgende shot zien we een andere woning aan de buitenkant, maar we zien het blauwe licht van de tv door de gordijnen heen en ondertussen horen we de quote over de sluier van vrouwen. Dan zien de binnen de tv aanstaan met beelden van, wat lijkt te zijn, terreur uit het Midden-Oosten. Dan zien we weer een ander huis van de buitenkant en bij het volgende shot zijn we weer binnen.

[Terreur, media]

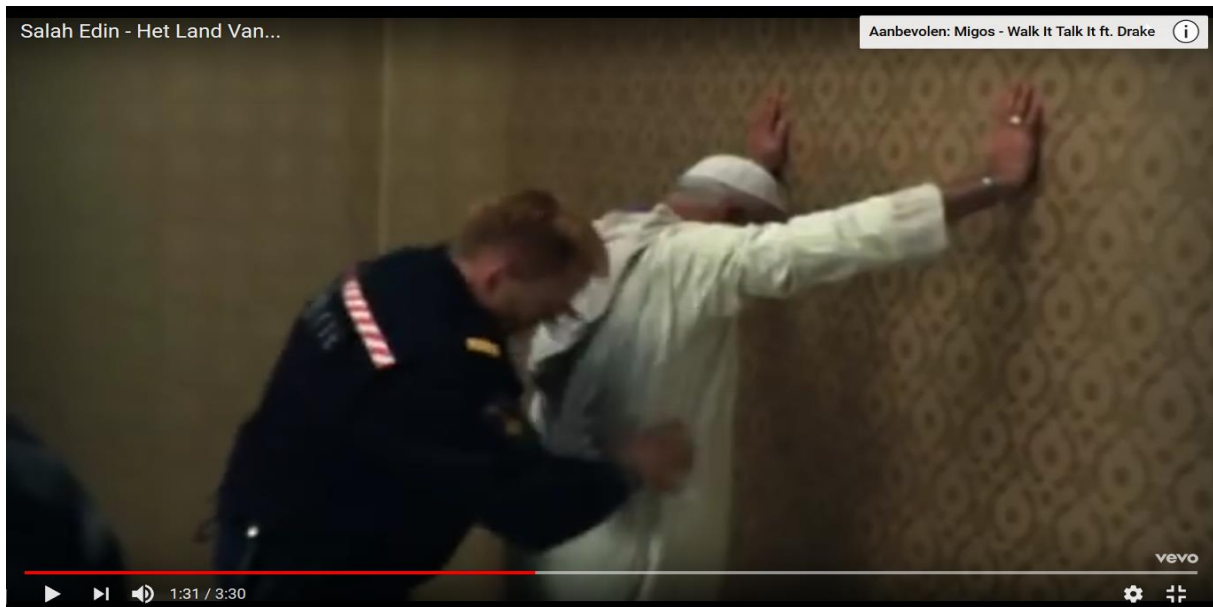
We zien dan een ander tafereel: het gezin van zonet zit nu op de bank tv te kijken en daarnaast zijn twee oudere, witte mensen die wijzen naar een man die er uit ziet als een moslim.

Salah Edin staat ook midden in de woonkamer en rapt ondertussen. Ondertussen rennen twee mensen van de ME door de woonkamer om de volgende deur open te breken. Het lijken dus drie verschillende scenes in de woonkamer te zijn, waarbij de mensen elkaar dus niet kunnen zien. De moslim was aan het bidden en op het moment dat hij omhoog komt, lijkt het net alsof hij een bomgordel om heeft.

De oudere dame schrikt en roept een politieagent erbij die de moslim gaat fouilleren. Op het moment dat hij dat gaat doen is de bomgordel verdwenen. De agent kan dus niets vinden en loopt naar de mevrouw toe om dat te zeggen en dan wijst zij naar Salah Edin, waarna de agent Salah Edin gaat fouilleren. Ook bij hem wordt niets gevonden.

[Securitisering (immers de moslim wordt hier, onterecht, als veiligheidsrisico gezien), media, terreur, moeilijke positie van de islam]

In het volgende shot zien we de moslim bidden met op de achtergrond het tv-kijkende gezin, daarna wordt op het gezin ingezoomd.

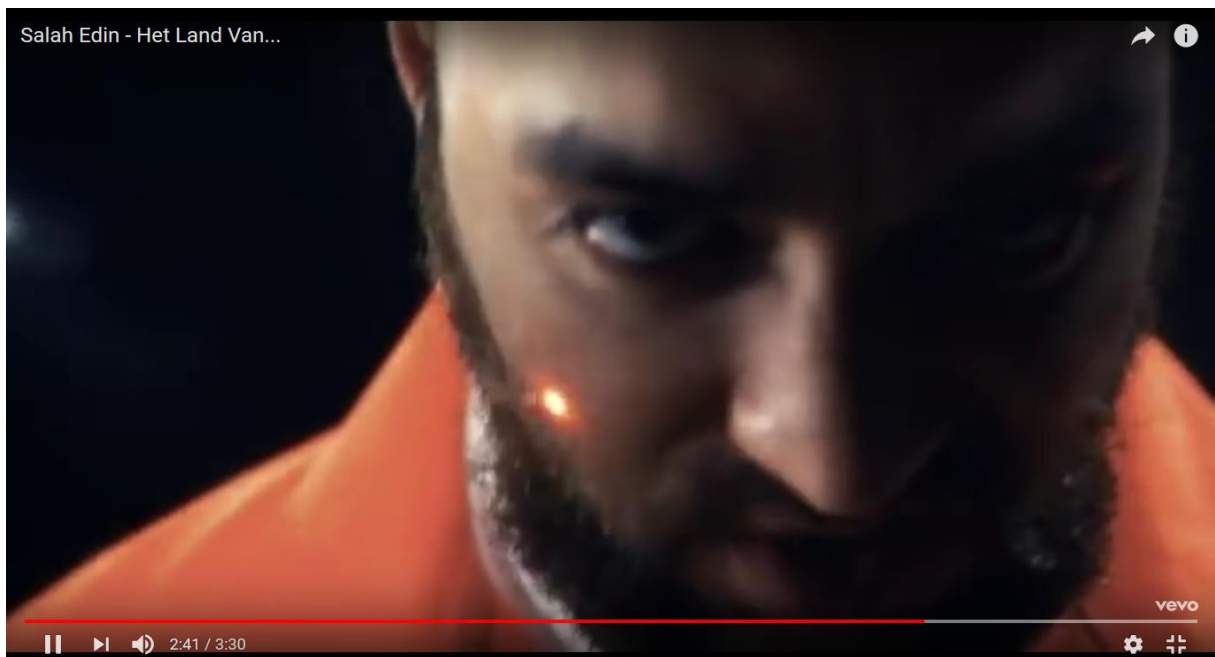

Ondertussen horen we de volgende brug met de quote over dat het moslimgeloof de grootste bedreiging voor de wereldvrede is. Op het tv-scherm zien we rellen en daarna dat twee islamitisch geklede mensen opgepakt zijn.

[Securitisering, media, terreur, moeilijke positie van de islam]

Daarna zien we Salah Edin rappen in close-up en vervolgens zien we hoe de ME een huis binnenvalt. Deze inval wordt afgewisseld met close-upbeelden van een rappende Salah Edin. Op een gegeven moment trekt Salah Edin zijn jas uit en dan heeft hij er een oranje gevangenisoverall onder aan. We zien een lichtje op zijn gezicht verschijnen en dan blijkt dat de ME hem oppakt.

Hij wordt in die kamer tegen de muur gezet, waar al een paar andere gevangenen zitten. Terwijl hij wordt opgepakt horen we deze tekst: 'Het land dat de leeuw niet in z'n hemd laat staan. Nee, het land waar de vrouw wordt verkocht achter het raam. Het land waar ik geboren ben maar waar kom ik vandaan? Het land dat mij bestempelt als de kutmarokkaan.'¹²⁶

[Securitisering, terreur]

Daarna worden beelden afgewisseld tussen het gezin voor de tv (met wellicht beelden van de moord op Theo van Gogh) en Salah Edin die is opgepakt, terwijl we ondertussen de laatste brug in de tekst horen. De videoclip eindigt met het meisje wat heel dicht op de tv zit, terwijl er alleen het 'sneeuwbeeld' op de tv is te zien, ondertussen horen we de laatste voice-overs in het nummer.

[Media, politiek, terreur]

Salah Edin kijkt de hele clip recht de camera in, alsof hij de kijker van de video recht aankijkt.

De videoclip is via verschillende kanalen op Youtube te bekijken; zowel via het officiële kanaal van Salah Edin als via het officiële kanaal van TopNotch, het platenlabel. Via het officiële kanaal van Salah Edin is de video 192.780 keer bekeken sinds hij op 1 december 2009 gepubliceerd is.¹²⁷ 726 bezoekers hebben de video geliked en 147 hebben een duimpje omlaag gegeven. Via het TopNotch-kanaal zijn twee versies geüpload, één met videoclip en één zonder. Met videoclip is hij 1.394.457 keer bekeken

¹²⁶ Uit dit citaat blijkt dat het Salah Edin niet alleen gaat om de kenmerken die worden toegeschreven aan moslims, maar ook om de stereotypering van Marokkanen. De racialisering vindt dus niet alleen plaats op basis van toegeschreven religieuze kenmerken, maar ook op basis van toegeschreven etnische kenmerken.

¹²⁷ "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

sinds 1 april 2007.¹²⁸ De versie zonder videoclip is 12.030 keer bekeken vanaf 13 februari 2009.¹²⁹ De video met videoclip heeft 4000 likes tegenover 1100 dislikes. Daarnaast is het nummer nog een keer via een privékanaal geplaatst.¹³⁰ Dit is een iets andere versie van het nummer en ook zonder clip. Deze is ongeveer 3000 keer bekeken. In totaal is de clip dus een kleine anderhalf miljoen keer bekeken op moment van schrijven (30 juli 2018).

De thema's uit de tekst zijn belonging, terreur en securitisering, discriminatie en racisme, politiek en media, moeilijke positie van de islam, vrijheid van meningsuiting/democratie, kapitalisme/armoede en migratieproblematiek. In de voice-overs komt een greep uit deze thema's terug, maar dan op een andere manier. Ze zijn als het ware gereframed. Het gaat dan om islam als veiligheidsrisico en de vrijheid van meningsuiting. Daarnaast wordt er in de voice-overs nog een thema aan toegevoegd, namelijk nationalisme.

Kortom, de videoclip voegt geen nieuwe thema's toe, maar is wel ondersteunend bij de tekst, vooral als het gaat om securitisering, terreur en de media.

Als ik eens Nederlander was – Salah Edin (prod. Picxel, regie, camera, montage & grading: Selwyn de Wind Gaffer: Wilko Van Oosterhout), van het album 'WOII', TopNotch, geüpload op 6 oktober 2011.¹³¹

Het nummer begint met een witte vrouw met blond haar tegen een achtergrond van een muur met graffiti en schakelt over naar een lichtgetinte jongen voor de grachten en vervolgens naar een blonde vrouw voor een flat. Deze mensen zijn allemaal onscherp gefilmd, maar bij de derde vrouw wordt het beeld scherp. Beelden van verschillende mensen (man en vrouw, jong en oud, rijk en arm, donker en licht, bij dag en bij nacht, in de stad en op het platteland, verschillende kledingstijlen) wisselen elkaar af. Allemaal kijken ze de camera in. Dit gaat het hele nummer zo door.

¹²⁸ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=1o-2K6vUaYM>.

¹²⁹ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=3VWKooDHwAs>.

¹³⁰ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=8zVHgtl1DIs>.

¹³¹ "Als ik eens Nederlander was," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

De beelden worden om de paar seconden gewisseld. De clip eindigt met een shot van Salah Edin zelf. Al met al laat de clip dus een grote range aan diversiteit binnen de Nederlandse samenleving zien.

[Categorisering]

De clip sluit ook goed aan bij de laatste twee zinnen van de tekst (zie Bijlage B3 voor de gehele songtekst): ‘Geen onderscheid tussen jou en mij. Als ik eens Nederlander was’.

De clip heeft 155.133 views op het moment van bekijken (30 juli 2018), 537 likes en 89 dislikes op het Youtube account van Salah Edin.¹³² Het nummer is daarnaast ook nog in een live-uitvoering op Youtube te bekijken.¹³³ Deze is ongeveer 6800 keer bekeken. In totaal is het nummer dus dik 160.000 keer beluisterd op Youtube.

¹³² “Als ik eens Nederlander was,” Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

¹³³ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=loGrWzVsPLU&t=161s>.

Zoals uit bovenstaande analyse duidelijk is geworden komen de volgende thema's aan bod: nationalisme, categorisering, discriminatie en ongelijkheid, moeilijke positie van de islam, vrijheid van meningsuiting en belonging. De videoclip voegt geen nieuwe thema's toe. Er kan zowel beargumenteerd worden dat de clip ondersteunend is voor het thema categorisering, immers de videoclip laat mensen uit allerlei verschillende 'categorieën' zien, maar tegelijkertijd zou de clip ook gezien kunnen worden als niet ondersteunend voor dit thema. Doordat de clip zoveel verschillende mensen laat zien, zou de clip juist ondersteunend kunnen zijn voor het idee dat we allemaal Nederlander zijn, ongeacht huidskleur, leeftijd, sekse et cetera en hiermee juist tegen categorisering in willen gaan.

Discussie

Samenvattend kan gesteld worden dat geen van de videoclips nieuwe thema's toevoegden, maar bij allen hebben ze wel een sterk ondersteunende functie van de thema's uit de tekst. De thema's verhouden zich bij ieder nummer op een gelijkende manier tot elkaar. Aan de ene kant zien we thema's die gekoppeld kunnen worden aan racialisering, zoals securitisering, categorisering, racisme en de moeilijke positie van de islam. Dit wordt in de nummers in verband gebracht met de vrijheid van meningsuiting en de rol die de media en politiek hierin spelen. Daartegenover staat het thema van belonging, wat juist niet gaat over 'the Othering', maar over erbij horen.

4.2 A priori analyse van de rapteksten: religie

In deze paragraaf wordt dieper ingegaan op de manier waarop religie, en met name de islam, volgens de rappers wordt toegeschreven aan moslims en hoe dit naar voren komt in de geanalyseerde nummers. Ik zal de nummers één voor één behandelen, in dezelfde volgorde als ze in paragraaf 4.1 aan bod zijn gekomen.

Religie in 'Angst'

Religie komt in een aantal tekstgedeeltes in 'Angst' terug. Hieronder volgen een aantal voorbeelden.

'Als mensen zonder empathie die spotprenten tekenen, als dit moet kunnen gaan we nooit verenigen. Ik zie hoe men de naam van mijn mooie religie ruïneert, in de naam van vrijheid mijn profeet ridiculiseert.'

'Als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, radicale extremist en voorstander van een kalifaat.'

‘Onder het mom van veiligheid geven we mensen stempels alsof ze echt een bedreiging zijn. Antillianen, Marokkanen, risicogroepen, zwarte mensen, islamieten, typische boeven. Is dit nou veiligheid? Ik voel me minder safe, want jouw beveiliging mishandelt en fouilleert me steeds. En niet op basis van m’n daden, maar m’n kenmerken.’

‘Waarom moeten alle moslims als een statement van iets wat ze niet gedaan hebben afstand nemen? Niemand verdient de dood, dat is vanzelfsprekend.’

‘Wat willen ze horen? Maak je maar niet druk? Ik ben geen terrorist? Ik wil geen onschuldigen vermoorden? Waar is het nieuws als moslims levens redden? Of als neonazi’s moskeeën tergen?’

Bovenstaande citaten laten de securitisering van de islam en de posities van moslims in Nederland zien. Zij worden consequent benaderd als veiligheidsrisico en aan ‘gewone’ moslims wordt gevraagd te ‘bewijzen’ dat ze geen veiligheidsrisico vormen. Volgens Fresku worden moslims daarmee consequent weggezet als een aparte categorie, als de Ander.

Religie in ‘Het land van’

Ook in ‘Het land van’ komt religie terug. Opnieuw volgen hieronder een aantal voorbeelden.

‘Uit het dossier, met name uit de verklaringen van een aantal als verdachte gehoorde personen, komt een beeld naar voren van een netwerk van radicale jonge moslims, waartoe ook verdachte behoort en waarin hij wellicht een leidende of onderwijzende rol speelt.’

‘En die sluier van vrouwen, wat betekent dat eigenlijk die sluier van vrouwen?’

‘Een geloof wat vrouwen onderdrukt, waar alleen kerels in de moskee zitten, dat klopt niet. Klaar!’

‘Het land van het hoogste percentage moslimhaters. Het land dat is opgebouwd door onze vader. Het land dat ons ziet als gevaar en terreur.’

‘Ja, het moslimgeloof is de grootste bedreiging voor de wereldvrede, laten we dat nu eens inzien.’

‘Het land dat verdeeld is in wijken, vind je het gek als ze in Frankrijk rellen krijgen. Wij noemen dat strijden, net zoals jullie doen al die tijden.’

‘Laten we even eerlijk zijn, er zijn ook buitengewoon veel redelijke moslims die niet bereid zijn de trekker over te halen, maar goed dan is het debat hier wel heel gauw afgelopen.’

Een groot deel van deze citaten komt uit de voice-overs in het nummer en niet uit de tekst van Salah Edin zelf. De voice-overs vormen het kader waarin de tekst van Salah begrepen moet worden. In de voice-over komt de islam er niet goed vanaf: de islam wordt hierin geassocieerd met veiligheidsrisico's en ongelijkheid.

Religie in ‘Als ik eens Nederlander was’

Als laatste bespreek ik hier verschillende voorbeelden van religie uit ‘Als ik eens Nederlander was’.

‘Een Nederlander met een baard, niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de straat.’¹³⁴

‘Zonder vooroordelen, gebogen naar beneden, hoofd richting Mekka, geen elf september, rebellen of rellen.’¹³⁵

In dit nummer wordt minder naar religie verwezen dan in de andere nummers, maar de verwijzingen die er zijn, gaan wel duidelijk over de islam. In de context van het nummer kunnen deze citaten begrepen worden als voorbeelden van hoe Salah zijn identiteit als moslim zou kunnen verenigen met zijn identiteit als Nederlander en het spanningsveld tussen deze twee identiteiten.

¹³⁴ “Als ik eens Nederlander was,” Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

¹³⁵ Ibid.

Discussie

In de teksten die over religie gaan, wordt de islam telkens duidelijk gekoppeld aan veiligheidsrisico's. De securitisering van de islam en moslims komt duidelijk naar voren in met name 'Angst' en 'Het land van'.

4.3 A priori analyse van de rapteksten: racialisering

In deze laatste paragraaf van dit hoofdstuk zal ik aandacht besteden aan de manieren waarop het toeschrijven van kenmerken aan moslims in Nederland naar voren komt in de geanalyseerde teksten. Ik baseer mij hierbij op de kenmerken die uit de theorie zijn voortgekomen. Hieronder staan deze nogmaals kort genoemd.

Toegeschreven kenmerken aan een geracialiseerde groep (in het bijzonder moslims) en uitingen van racialisering:

1. Een collectieve geëssentialiseerde identiteit;
2. Gelinkt zijn aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk gezien worden;
3. Moslims worden zelf ook gezien als veiligheidsrisico: de securitisering van migranten en de islam;
4. Allochtonisatie van migranten, waardoor zij tot de Ander worden gemaakt;
5. Nadruk op debatten over secularisering en de Nederlandse seculiere, liberale waarden;
6. De *embodiment* van racialisering: er ligt een nadruk op de lichamelijke kenmerken/functies van de geracialiseerde groep;
7. Hun loyaliteit ligt bij de islam, boven alle andere groepen waar iemand bij kan horen;
8. Nauw verbonden worden met hun country of origin (meer dan andere immigranten en meer dan met het huidige land);
9. Moslims worden in eerste instantie gezien als moslim, dus op basis van hun geloof;
10. Uitingen van stigmatisering, uitsluiting en 'punishment', zoals beschreven door Gans.

Daarnaast werden ook non-interpellation (de onzichtbaarheid van moslims), negative interpellation (negatieve zichtbaarheid van moslims) en mis-interpellation beschreven.

Deze verschillende manieren waarop moslims tot de Ander gereduceerd worden, zijn terug te zien in de songteksten.¹³⁶ Hieronder zal ik aan de hand van bovenstaande kenmerken onderzoeken hoe wat de rappers zeggen zich verhoudt tot racialisering.

Een collectieve geëssentialiseerde identiteit

Een goed voorbeeld hiervan is het volgende citaat:

‘Waarom moeten alle moslims als een statement van iets wat ze niet gedaan hebben afstand nemen? Niemand verdient de dood, dat is vanzelfsprekend.’¹³⁷

In dit citaat moeten alle moslims een bepaalde handeling verrichten (namelijk afstand nemen) omdat een bepaalde groep moslims iets gedaan heeft. Moslims worden hierbij dus als collectief begrepen.

Gelinkt aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk gezien worden

Dit gebeurt bijvoorbeeld in het volgende citaat:

‘Als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, radicale extremist en voorstander van een kalifaat.’¹³⁸

De internationale islamitische bewegingen worden niet bij naam genoemd, maar het wordt duidelijk dat er naar radicale terroristische groepen verwezen wordt.

Moslims worden zelf ook gezien als veiligheidsrisico: de securitisering van migranten en de islam

Onderstaande citaten geven goed weer hoe moslims gezien worden als veiligheidsrisico:

‘Als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, radicale extremist en voorstander van een kalifaat.’¹³⁹

¹³⁶ In de nummers zitten ook voorbeelden van racialisering van andere groepen, bijvoorbeeld vluchtelingen, maar het gaat voor deze scriptie te ver om hier ook aandacht aan te besteden.

¹³⁷ “Angst,” Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ_

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid.

*'Onder het mom van veiligheid geven we mensen stempels alsof ze echt een bedreiging zijn. Antillianen, Marokkanen, risicogroepen, zwarte mensen, islamieten, typische boeven. Is dit nou veiligheid? Ik voel me minder safe, want jouw beveiliging mishandelt en fouilleert me steeds. En niet op basis van m'n daden, maar m'n kenmerken.'*¹⁴⁰

*'Wat willen ze horen? Maak je maar niet druk? Ik ben geen terrorist? Ik wil geen onschuldigen vermoorden?'*¹⁴¹

*'Uit het dossier, met name uit de verklaringen van een aantal als verdachte gehoorde personen, komt een beeld naar voren van een netwerk van radicale jonge moslims, waartoe ook verdachte behoort en waarin hij wellicht een leidende of onderwijzende rol speelt.'*¹⁴²

*'Ja, het moslimsgeloof is de grootste bedreiging voor de wereldvrede, laten we dat nu eens inzien.'*¹⁴³

*'Het land van het hoogste percentage moslimhaters. Het land dat is opgebouwd door onze vader. Het land dat ons ziet als gevaar en terreur.'*¹⁴⁴

*'Laten we even eerlijk zijn, er zijn ook buitengewoon veel redelijke moslims die niet bereid zijn de trekker over te halen, maar goed dan is het debat hier wel heel gauw afgelopen.'*¹⁴⁵

Allochtonisatie van migranten waardoor zij tot de Ander worden gemaakt

Voorbeeld van allochtonisatie, waarbij met taalgebruik een scheiding tussen verschillende groepen wordt aangebracht.

*'De termen die we leren slaan een foute toon. Allochtoon, niet-westerse autochtoon, autochtoon. Wat is de gedachte hierachter? Hiërarchie. We delen rassen in klassen.'*¹⁴⁶

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

Nadruk op debatten over secularisering en de Nederlandse seculiere, liberale waarden

Vervolgens volgen hier nog een aantal voorbeelden die vallen onder de noemer van secularisering. Hiermee wordt bedoeld dat in debatten over de Nederlandse identiteit en Nederlandse normen en waarden vooral wordt benadrukt dat Nederland een seculiere en moderne staat is, met vele (seksuele) vrijheden. In diezelfde debatten wordt de islam voorgesteld als niet-modern of zelfs anti-modern. Uit onderstaande citaten blijkt de onbekendheid en het onbegrip wat er is ten opzichte van de islam.

‘Als mensen zonder empathie die spotprenten tekenen, als dit moet kunnen, gaan we nooit verenigen. Ik zie hoe men de naam van mijn mooie religie ruïneert, in de naam van vrijheid mijn profeet ridiculiseert.’¹⁴⁷

‘En die sluier van vrouwen, wat betekent dat eigenlijk die sluier van vrouwen?’¹⁴⁸

‘Een geloof wat vrouwen onderdrukt, waar alleen kerels in de moskee zitten, dat klopt niet. Klaar!’¹⁴⁹

Embodiment van racialisering

Bij de *embodiment* van racialisering ligt er een nadruk op de lichamelijke kenmerken/functies van de geracialiseerde groep.

‘Een Nederlander met een baard, niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de straat.’¹⁵⁰

‘Zonder vooroordelen, gebogen naar beneden, hoofd richting Mekka, geen elf september, rebellen of rellen.’¹⁵¹

‘En die sluier van vrouwen, wat betekent dat eigenlijk die sluier van vrouwen?’¹⁵²

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ “Het land van,” Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ “Als ik eens Nederlander was,” Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² “Het land van,” Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

Nauw verbonden worden met hun country of origin (meer dan andere immigranten en meer dan met het huidige land)

Dit kenmerk van racialisering komt in de songteksten niet duidelijk naar voren. Alleen in 'Het land van' van Salah Edin is een citaat te vinden wat hierop zou kunnen duiden:

*'Het land waar ik geboren ben maar waar kom ik vandaan
Het land dat mij bestempeld als de kutmarokkaan'*¹⁵³

Hier wordt wel nadrukkelijk gewezen op zijn Marokkaanse achtergrond (ook al is hij in Nederland geboren), maar uit het citaat wordt niet duidelijk in hoeverre dit samenhangt met of voortkomt uit zijn moslims-zijn. Immers, als hij geen moslim was, zou er dan minder nadruk op de afkomst van zijn familie gelegd zijn?

Moslims worden in eerste instantie gezien als moslim, dus op basis van hun geloof

Dit element van racialisering komt niet op een duidelijke manier terug in de songteksten.

Hun loyaliteit ligt bij de islam, boven alle andere groepen waar iemand bij kan horen

Dit komt voornamelijk tot uiting in het volgende citaat:

*'Waarom moeten alle moslims als een statement
Van iets wat ze niet gedaan hebben afstand nemen?'*¹⁵⁴

In dit citaat komt naar voren dat moslims afstand moeten nemen van iets wat ze niet gedaan hebben, bijvoorbeeld als IS een aanslag heeft gepleegd. Moslims lijken hiertoe te worden opgeroepen omdat het idee is dat moslims moeten 'bewijzen' dat hun loyaliteit niet bij de aanslagpleger, die in naam van de islam handelt, ligt, maar bij bijvoorbeeld de Westerse rechtsstaat.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

Uitingen van stigmatisering, uitsluiting en ‘punishment’ (volgens Gans)

In de rapteksten wordt een groot aantal keren verwezen naar voorbeelden van stigmatisering, uitsluiting en ‘punishment’.

‘Je hebt geen vrijheid, door mij zomaar schaamteloos te beledigen, zwart te maken, demoniseren voor de menigte.’¹⁵⁵

*‘Al 15 jaar stigma’s, 15 jaar misdaad,
Waar je niet naar kijkt omdat je eigen angst je blind maakt.’¹⁵⁶*

*‘Ben hier geboren, maar ben niet op m’n plek in het westen
Waar mensen vrijheid gebruiken om mensen te kwetsen.’¹⁵⁷*

*‘Ondertussen roepen mensen “minder, minder, minder”
Ik probeer het weer te slikken, maar ik kan het niet verteren.’¹⁵⁸*

*‘Maar hoe kan ik van mezelf houden
Als ik word benaderd met angst en haat.’¹⁵⁹*

*‘Onder het mom van veiligheid
Geven we mensen stempels alsof ze echt een bedreiging zijn
Antillianen, Marokkanen, risicogroepen
Zwarte mensen, islamieten, typische boeven.
Is dit nou veiligheid? Ik voel me minder safe
Want jouw beveiliging mishandelt en fouilleert me steeds
En niet op basis van m’n daden, maar m’n kenmerken.’¹⁶⁰*

*‘Waarom moeten alle moslims als een statement
Van iets wat ze niet gedaan hebben afstand nemen?
Niemand verdient de dood, het is vanzelfsprekend.’¹⁶¹*

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid.

*'De termen die we leren, slaan een foute toon
Allochtoon, niet-westerse autochtoon, autochtoon
Wat is de gedachte hierachter?
Hiërarchie. We delen rassen in klassen.'*¹⁶²

*'Waarom moet ik me dan bewijzen van ze?
Wat willen ze horen? Maak je maar niet druk?
Ik ben geen terrorist? Ik wil geen onschuldigen vermoorden?'*¹⁶³

*'Het land waar ze je niet aannemen vanwege je naam
Het land van vooroordelen.'*¹⁶⁴

*'Het land dat ons ziet als gevaar en terreur.'*¹⁶⁵

*'Het land waar ik geboren ben maar waar kom ik vandaan
Het land dat mij bestempelt als de kutmarokkaan.'*¹⁶⁶

*'Een patriot is wat ik zou zijn
Een volbloed Nederlander
Geen medelander
Allochtoon, vluchteling
Maar een pure zoon
Een plek waar ik me thuis voel, niks meer ben dan gewoon.'*¹⁶⁷

*'Ik zie het voor me
Een Nederlander met een baard
Niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de straat.'*¹⁶⁸

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ "Het land van," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018,
<https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPlvM>.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ "Als ik eens Nederlander was," Salah Edin, laatst bekeken op 30 juli 2018,
<https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

¹⁶⁸ Ibid.

*'Als ik eens Nederlander was
Zou- Je- Mij- dan- Profileren.'*¹⁶⁹

*'Nee!! Ik ben geen Nederlander
Tja in verbeelding een medelander
Voor vele de tegenstander
2e generatie Allochtoon
Een gastarbeiderszoon.'*¹⁷⁰

*'Maar geef mij dan het recht om
Te spreken, mezelf te verdedigen
Zonder vooroordelen.'*¹⁷¹

Bovenstaande voorbeelden kunnen zowel bij 'stigmatisering, uitsluiting en punishment' genoemd worden, als bij andere kenmerken van racialisering (bijvoorbeeld bij het kenmerk moslims als veiligheidsrisico).

Non-interpellation

Ook de onzichtbaarheid van moslims in het nieuws komt nog naar voren in 'Angst' van Fresku:

*'Waar is het nieuws als moslims levens redden?
Of als neonazi's moskeeën tergen?'*¹⁷²

Discussie

Duidelijk wordt dat de eerste zeven kenmerken die in het proces van racialisering worden toegeschreven aan moslims terug te vinden zijn in de rapteksten. Het blijkt dat vooral securitisering een grote rol speelt. Moslims zelf worden gezien als veiligheidsrisico en de islam wordt gelinkt aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk worden gezien. Daarnaast komen ook de allochtonisatie van migranten/moslims en de nadruk op seculiere, liberale waarden als Nederlandse waarden naar voren.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² "Angst," Fresku, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

De securitisering, allochtonisatie en de nadruk op het seculiere sluiten precies aan bij de manieren die er volgens De Koning voor zorgen dat moslims tot de Ander worden gemaakt, zoals dit is beschreven in het theoretisch kader.

Verder werden er in de rapteksten ook verwijzingen gemaakt naar de *embodiment* van racialisering. Bovenstaande uitingen van racialisering kunnen gezien worden als manieren om een bepaalde groep, in dit geval moslims, weg te zetten als een collectieve geëssentialiseerde identiteit, wat gezien kan worden als het 'hoofdkenmerk' van racialisering.

Daarnaast zijn in de tekst talloze verwijzingen te vinden naar de stigmatisering, uitsluiting en 'punishment' van moslims, al kunnen deze voorbeelden vaak ook onder andere kenmerken van racialisering vallen.

In de rapteksten was geen of weinig aandacht voor de toegeschreven verbondenheid van moslims met hun 'country of origin'. Hoewel Salah Edin wel aandacht heeft voor racialisering op basis van etniciteit, is het niet duidelijk of (en zo ja, in hoeverre) dit samenhangt met zijn moslim zijn. Het element van racialisering waarbij moslims voornamelijk worden begrepen in termen van hun geloof, kwam niet in de rapteksten naar voren.

Kortom, religie (en in het bijzonder de islam) en racialisering van deze religie komen duidelijk terug in de geanalyseerde teksten, met name op het gebied van de securitisering van moslims. De rappers zelf hebben hierin een dubbele rol. Enerzijds verhalen zij over racialisering, anderzijds zijn zij zelf, tegelijkertijd, ook onderworpen aan deze racialisering. Daarnaast reproduceren de rappers een geracialiseerd discours. Binnen het 'three-person paradigm' van Fassin nemen zij dus zowel de plaats van de 'geracialiseerde' als de 'racialiseerder' als de 'observer' in.

Hoofdstuk 5: Conclusie

De conclusie van deze scriptie bestaat uit twee paragrafen. In de eerste paragraaf worden de deelvragen en de hoofdvraag van deze scriptie beantwoord. In de tweede paragraaf zullen suggesties voor vervolgstudies besproken worden.

5.1. Beantwoording van de hoofdvraag en de deelvragen

In de inleiding van deze scriptie zijn de volgende hoofdvraag en deelvragen geformuleerd:

In hoeverre kunnen Nederlandse politieke rapteksten gezien worden als vorm van verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland?

1. Wat is racialisering en hoe zien we dat terug in de rapteksten?
2. In hoeverre wordt in de rapteksten gesproken over religie en de islam in het bijzonder?
3. Kunnen de geanalyseerde teksten als vormen van verzet gezien worden?

Hieronder zullen eerst de deelvragen beantwoord worden, alvorens de hoofdvraag zal worden beantwoord.

5.1.1 Wat is racialisering en hoe zien we dat terug in de rapteksten?

Racialisering is het proces waarbij een groep mensen tot de Ander wordt gemaakt door hen te essentialiseren, securitiseren, allochtoniseren en, in het specifieke geval van moslims in Nederland, door nadruk te leggen op het idee van een wij-zij tegenstelling tussen gelovige moslims en seculiere, liberale Nederlanders. Een ongelijke machtspositie is een belangrijk kenmerk van een geracialiseerde groep.

Racialisering gaat dus in de kern over de dynamieken die ten grondslag liggen aan racisme, maar uiteten zich niet persé of uitsluitend op de scheidingslijn van 'ras', maar ook van nationaliteit, gender, seksualiteit, religie of etniciteit. Bij dit proces van racialisering wordt nadruk gelegd op lichamelijke karakteristieken, zoals (maar zich niet beperkend tot), in het geval van moslims, de hoofddoek bij vrouwen en een lange baard bij mannen.

Bij de analyse van de teksten is naar een aantal toegeschreven kenmerken aan geracialiseerde groepen gekeken, om tot een beslissing te komen of er sprake is van racialisering van moslims in Nederland:

- Een collectieve geëssentialiseerde identiteit;

- Nauw verbonden zijn met hun country of origin (meer dan andere immigranten en meer dan met het huidige land);
- Moslims worden in eerste instantie gezien als moslim, dus op basis van hun geloof;
- Hun loyaliteit ligt bij de islam, boven alle andere groepen waar iemand bij kan horen;
- Gelinkt worden aan internationale islamitische bewegingen die op hun beurt weer als gevaarlijk gezien worden;
- Moslims worden zelf ook gezien als veiligheidsrisico: de securitisering van migranten en de islam;
- Allochtonisatie van migranten, waardoor zij tot de Ander worden gemaakt;
- Nadruk op debatten over secularisering en de Nederlandse seculiere, liberale waarden;
- De *embodiment* van racialisering: er ligt een nadruk op de lichamelijke kenmerken/functies van de geracialiseerde groep;
- Stigmatisering, uitsluiting en 'punishment', zoals beschreven door Gans.

Zoals in hoofdstuk 4 duidelijk werd, komt racialisering op verschillende manieren tot uiting in de rapteksten. Dit kwam zowel naar voren in de inductieve analyse van de tekst (hoofdstuk 4.1) als in de a priori analyse van de rapteksten (hoofdstuk 4.3).

Bij de inductieve analyse vielen vooral de thema's securitisering, categorisering, racisme en de moeilijke positie van de islam op. Deze thema's zijn goed te plaatsen binnen een proces van racialisering. Hiertegenover staat het begrip 'belonging', dat juist gaat over erbij horen in plaats van tot de Ander gemaakt worden. Bij de a priori analyse van de rapteksten kwamen vooral securitisering, allochtonisatie, de nadruk op het seculiere en verwijzingen naar de *embodiment* van racialisering naar voren. Daarnaast komen in de teksten ook talloze verwijzingen naar stigmatisering, uitsluiting en 'punishment' voor. Bovenstaande uitingen van racialisering kunnen gezien worden als manieren om een bepaalde groep, in dit geval moslims, weg te zetten als een collectieve geëssentialiseerde identiteit. Dergelijke essentialisering kan gezien worden als het hoofdcriterium van racialisering, omdat het betekent dat de kenmerken die worden toegeschreven aan een bepaalde groep onveranderlijk, allesbepalend en bijna als aangeboren worden gezien, en de leden van die groep daarmee tot definitieve Ander worden gemaakt.

Bovenstaande kenmerken en uitingen van racialisering (zoals deze ook teruggevonden zijn in de rapteksten), kunnen gezien worden als de 'uitkomsten' van het proces van racialisering zoals dat door Reeves en De Koning is beschreven: 'het categoriseren van een minderheid (...), het geven van bepaalde generaliserende verklaringen voor gedrag (...), het geven van waardeoordelen over die groep op basis van een negatief generaliserend idee over cultuur, 'ras' en/of religie (...) en tot slot een idee

hoe er met een dergelijke groep moet worden omgegaan.¹⁷³ Door moslims te stigmatiseren, uit te sluiten, te securitiseren en te essentialiseren worden zij niet alleen gecategoriseerd, maar, door de negatieve ideeën die hieraan gekoppeld zijn, ook geracialiseerd.

Na ingegaan te zijn op momenten van racialisering, wil ik nu aandacht besteden aan deracialisering. Deracialisering is het tegenovergestelde proces van racialisering, waarbij dus een geracialiseerde groep 'gederacialiseerd' wordt en bovenstaande kenmerken verliest. Momenten van deracialisering zijn lastig om precies aan te wijzen in de teksten, maar mijns inziens fungeren de rapteksten als geheel als deracialisering. Door racialisering aan te kaarten, te bekritisieren en de gevolgen ervan voor individuen en groepen te laten zien, wordt deze groep gederacialiseerd. De rappers zelf hebben meerdere rollen, wat past bij het 'three-person paradigm' van Fassin. Enerzijds verhalen zij over racialisering als een 'observer', anderzijds zijn zij tegelijkertijd zelf, ook onderworpen aan deze racialisering. Doordat de rappers echter verhalen over (voorbeelden van) racialisering, reproduceren ze dit geracialiseerde discours ook. Op deze manier kunnen zij ook als de racialiseerder zelf gezien worden. Binnen het 'three-person paradigm' van Fassin nemen zij dus zowel de plaats van de 'geracialiseerde', als van de racialiseerder, als van de 'observer' in. Daarnaast fungeren zij ook als 'deracialiseerder'.

5.1.2 In hoeverre wordt in de rapteksten gesproken over religie en de islam in het bijzonder?

Zoals in hoofdstuk 4 naar voren kwam, is de islam in alle nummers een thema. Voornamelijk bij 'Angst' en 'Het land van' is dit het geval. De islam en moslims worden in de gevonden citaten gekoppeld aan veiligheidsrisico's en ongelijkheid. In 'Als ik eens Nederlander was' ontstaat een beeld van een spanningsveld tussen moslim-zijn en Nederlander-zijn.

Kortom, religie, in het bijzonder de islam, komen duidelijk naar voren in de geanalyseerde teksten en worden hierbij gekoppeld aan en geassocieerd met veiligheidsrisico's.

5.1.3 Kunnen de geanalyseerde teksten als vormen van verzet gezien worden?

Kunnen de geanalyseerde politieke rapteksten als vorm van verzet gezien worden? Zoals gezien in hoofdstuk 2, moet verzet, volgens de definitie van Seymour, aan een aantal voorwaarden voldoen om verzet genoemd te kunnen worden:

1. Het is een intentionele, en daarmee bewuste, handeling van 'defiance' of oppositie
2. De handeling wordt gedaan door een ondergeschikt individu of groep van individuen

¹⁷³ Martijn de Koning, *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtegoed als scharnierpunt in de racialisering van moslims* (Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016), 13.

3. De handeling richt zich op een superieur individu of groep van individuen

In de definitie van Seymour wordt nadruk gelegd op het intentionele aspect van verzet en op de machtsverhouding die inherent is aan verzet. In de definitie van politieke rap van Bonnette zagen we het volgende:

1. 'Displays a political reference in the lyrics, such as directly referencing a political leader, political office/institution, political activity, political events or political position.
2. Makes reference to a social problem or issue and discusses it in the lyrics, thereby raising awareness about specific issues or disparities, nationally or globally.
3. Advocates a solution to injustices or problems in society.'¹⁷⁴

Politieke rap benoemt *intentioneel* politieke instanties, personen, posities of activiteiten en/of adresseert maatschappelijke problemen en/of reikt oplossingen aan voor onrechtvaardigheden of problemen in de samenleving. Door zich uit te spreken over bepaalde maatschappelijke issues en door alternatieve oplossingen aan te dragen, voert de politieke rap een vorm van oppositie tegen een dominant discours. Politieke rap, volgens de definitie van Bonnette, is daarmee inherent een vorm van verzet omdat het gaat om een intentionele handeling die wordt gemaakt vanuit een 'underdog' positie als de rapscene.

Door zich op bovenstaande manier uit te spreken over verschillende politieke, maatschappelijke en sociale kwesties verzetten Fresku en Salah Edin zich, door middel van politieke rap, tegen een dominant discours in de samenleving. Dit doen zij op tal van punten (bijv. de media, vluchtelingenproblematiek en armoede) en met name als het gaat om de racialisering van moslims in Nederland. Voorbeelden hiervan zijn in het vorige hoofdstuk besproken.

Fassin onderscheidde drie reacties op racialisering: verzetten, negeren en internaliseren. Hoewel de rapteksten in deze scriptie als een vorm van verzet worden gezien, is het van belang om te onderkennen dat de reacties in sommige gevallen door elkaar heen lopen en er dus mengvormen bestaan. Zo ook in de rapteksten. Een goed voorbeeld daarvan komt uit 'Angst': Maar hoe kan ik van mezelf houden, als ik word benaderd met angst en haat, als potentiële terrorist, jihadist, radicale extremist en voorstander van een Kalifaat. Aan de ene kant lijkt in deze quote duidelijk te worden dat Fresku de racialisering die hij tegenkomt (in de vorm van angst en haat) in eerste instantie internaliseert, doordat hij aan zichzelf gaat twijfelen. Aan de andere kant kan deze quote juist ook

¹⁷⁴ Lakeyta M. Bonnette, *Pulse of the people. Political rap music and black politics* (Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2015), 25.

gezien worden als een vorm van verzet, doordat hij de manieren waarop hij geracialiseerd wordt adresseert en laat zien wat dat met hem doet.

5.1.4 Hoofdvraag

Nu de deelvragen beantwoord zijn, zal ik mij richten op de hoofdvraag:

In hoeverre kunnen Nederlandse politieke rapteksten gezien worden als vorm van verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland?

Deze scriptie heeft aangetoond dat binnen de geanalyseerde politieke rapnummers aandacht is voor de verschillende verschijningsvormen en onderliggende dynamieken van racialisering. Daarnaast kunnen de nummers ook als een vorm van verzet tegen deze racialisering getypeerd worden.

Mijns inziens gebeurt dit verzet op twee manieren. Ten eerste door intentioneel momenten en onderliggende processen van racialisering bloot te leggen. Hiermee kaarten de rappers sociale problematiek aan en door dat te doen versterken ze het discours dat zich hiertegen uitspreekt.

Een tweede manier waarop verzet wordt gepleegd, is door de aandacht die er in de teksten is voor 'belonging'. Zoals in hoofdstuk 4 besproken werd, staat belonging op gespannen voet met racialisering. Immers, racialisering ondermijnt gevoelens van veiligheid, vrijheid, autonomie en dat individuen zich thuis kunnen voelen. Doordat de rappers wijzen op hun eigen belonging in Nederland of hun worsteling daarmee, gaan zij in tegen de dynamieken van racialisering die hen wegzetten als de Ander. Door te wijzen op belonging, herdefiniëren de rappers zichzelf: van 'de Ander' naar 'behorend in deze samenleving'. Dit sluit ook aan bij de manier waarop Gazzah verzet tegen de stereotypering van Marokkaanse-Nederlanders heeft gevonden, namelijk verzet door het neerzetten van een eigen identiteit.¹⁷⁵ Aandacht voor belonging laat zien dat moslims niet 'de Ander' zijn, maar één van 'ons'. Door te wijzen op belonging claimen ze een stem in het debat en veroveren ze een plek in de publieke arena. Op deze manier kan rapmuziek een bijdrage leveren aan de deracialisering van moslims in Nederland.

Kortom, hoewel de raps een geracialiseerd discours reproduceren, zijn ze wel degelijk een manier om zich te verzetten tegen datzelfde geracialiseerde discours. Door zich uit te spreken, ontstaat er ruimte om mee te doen aan het publieke debat en om verandering in gang te zetten. De raps leren ons dus niet alleen over racialisering, maar ook over het claimen van een stem in het publieke debat.

¹⁷⁵ Miriam Gazzah, *Rhythms and Rhymes of life. Music and identification processes of Dutch-Moroccan youth* (ISIM/Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008), 229-230.

5.1.5. Beperkingen van dit onderzoek

Een eerste beperking van dit onderzoek is dat het concept 'racialisering' als theoretisch model en als analytische tool nog volop in ontwikkeling is. Dit zorgt ervoor dat de grenzen tussen begrippen als racialisering, cultural essentialism, ethnicization, inferiorization, islamophobia etc. niet altijd even duidelijk zijn en soms overlap vertonen. Dit maakte het gebruik van dit begrip om rapteksten mee te analyseren soms ook lastig. In deze scriptie is toch voor de invalshoek van racialisering gekozen, omdat dit perspectief, mijns inziens, het meest vruchtbaar was voor een analyse van Nederlandse politiek rap en om een bijdrage te leveren aan de verdere uitwerking en toepassing van het concept.

Een tweede beperking van deze scriptie is dat ik niet heb gekeken naar wat racialisering betekent op verschillende intersecties, bijvoorbeeld op de intersectie van religie en etnische achtergrond. Salah Edin noemt in het nummer 'Het land van' bijvoorbeeld de term 'kutmarokkaan'. Hier ben ik niet dieper op ingegaan, omdat dit met zijn etnische achtergrond te maken heeft en niet met zijn moslim-zijn. In deze scriptie ging het puur om de racialisering van moslims vanwege hun moslim-zijn. Hiermee heb ik uiteraard tekortgedaan aan de diversiteit die er binnen moslims in Nederland is en heb ik hen te veel tot één collectieve identiteit gemaakt. Immers, ook binnen de moslimgemeenschap zijn er grote verschillen en ongelijkheden in positie ten opzichte van het racialiseringsproces. Een donkere moslim zal anders geracialiseerd worden dan een witte moslim, een Marokkaanse moslim anders dan een Antilliaanse, een vrouwelijke moslim anders dan een mannelijke, een heteroseksuele moslim anders dan een queer-moslim en zo verder.

Een derde beperking is mijn eigen positie. Ik ben een witte, hoogopgeleide, geprivilegieerde vrouw die geen moslim is. Wie ben ik om iets te kunnen zeggen over de racialisering van moslims in Nederland? Deze scriptie is niet bedoeld als activistisch pamflet of om te spreken namens een bepaalde groep, maar juist om bepaalde sociaal-politieke dynamieken bij raciale interacties te beschrijven waar iedereen onderdeel van is. Ik ben mij bewust van mijn eigen positie en deze positie sluit niet uit dat ik over racialisering kan schrijven. Door over racialisering te schrijven, heb ik ook een dubbele rol in het 'three person paradigm' van Fassin. Aan de ene kant reproduceer ik een geracialiseerd discours door voorbeelden van racialisering te beschrijven, aan de andere kant draagt deze scriptie bij aan het in kaart brengen van (en misschien zelfs versterken van) het verzet tegen racialisering. Ook ik als onderzoeker neem dus meerdere posities tegelijkertijd in als het over racialisering gaat. Als er iets is wat ik heb geleerd van mijn onderzoek naar racialisering, is het dat mensen nooit 'zwart-wit' zijn: we zijn nooit volledig geprivilegieerd of niet-geprivilegieerd, nooit volledig dader of volledig slachtoffer, nooit volledig de racialiseerder of de geracialiseerde.

5.2 Suggesties voor vervolgonderzoek

In deze paragraaf wil ik een aantal suggesties voor vervolgonderzoek bespreken. Deze suggesties richten zich op vijf zaken uit deze scriptie: politieke rap, politiek engagement, racialisering in Nederland, verzet en commercie, en 'belonging'.

Een eerste aanbeveling is om op grotere schaal onderzoek te doen naar politieke rap. Door meer teksten te analyseren kunnen er ook uitspraken worden gedaan over bepaalde trends en tendensen. Er zou bijvoorbeeld onderzoek gedaan kunnen worden naar de verschillende functies en boodschappen van politieke rap in een groter geografisch gebied. Zo zou er een Europese vergelijking gemaakt kunnen worden tussen politieke rap in de verschillende Europese lidstaten, maar er zou ook gekeken kunnen worden naar de rol van politieke rap uit Palestina of Syrië.

Ten tweede zou vervolgonderzoek zich meer bezig kunnen houden met verschillende vormen van politiek engagement. Politiek bedrijven wordt over het algemeen begrepen in termen van partijpolitiek. Deze scriptie heeft laten zien dat politiek engagement zich ook op andere manieren kan uiten. Femke Kaulingfreks heeft hier recent een boek overschreven genaamd 'Straatpolitiek'.¹⁷⁶ Vervolgonderzoek zou kunnen gaan over de rol van religie, islam en racialisering in die verschillende vormen van politiek engagement.

Een derde suggestie voor vervolgonderzoek is om zich te richten op racialisering in Nederland. Dit is een breed fenomeen dat nog niet voldoende in kaart is gebracht. Er zou dan vooral moeten worden gekeken naar de manieren waarop racialisering tot uiting komt en wat mensen doen wanneer zij geconfronteerd worden met dergelijke uitingen. Er kan hierbij gedacht worden aan de racialisering van donkergekleurde mensen, met als actueel voorbeeld de Zwarte Pietendiscussie, maar ook aan de racialisering van joden, Arabische mensen, vluchtelingen, ongedocumenteerden en mensen uit Oost-Europa.

Een vierde suggestie voor verder onderzoek is om dieper in te gaan op de verhouding tussen verzet en commercie. De rappers uit deze scriptie zetten hun nummers niet alleen in als verzet, maar hebben natuurlijk ook een winstogmerk. Wat betekent dit commerciële aspect voor verzet?

Een laatste aanbeveling is om dieper in te gaan op het perspectief dat 'belonging' kan bieden in het begrijpen van verzet tegen racialisering. Ik had voorafgaand aan het schrijven van deze scriptie niet verwacht dat belonging zo een groot thema zou zijn binnen de rapteksten of dat het op deze manier

¹⁷⁶ Femke Kaulingfreks, *Straatpolitiek* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2017).

gekoppeld kan worden aan het verzet tegen racialisering. Het lijkt mij een vruchtbaar perspectief voor vervolgonderzoek.

6. Literatuurlijst

Artikelen en boeken

Bonnette, Lakeyta, M. *Pulse of the people. Political rap music and black politics*. Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2015.

Cheng, Jennifer E. "Islamophobia, Muslimophobia or racism? Parliamentary discourses on Islam and Muslims in the debates on the minaret ban in Switzerland." *Discourse & Society* 26 (5) (2015): 562-586.

Eijberts, Melanie. *Migrant woman shout it out loud, The integration/participation strategies and sense of home of first- and second-generation woman of Moroccan and Turkish descent*. Proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam, 2013.

Fassin, Didier. "Racialization: how to do races with bodies." In *Companion to the Anthropology of the Body and Embodiment*, edited by Frances E. Mascia-Lees, 419-434. Blackwell Publishing Ltd., 2011.

Gans, Herbert, J. "Racialization and racialization research." *Ethnic and Racial Studies* 40(3) (2017): 341-352.

Garner, Steve and Selod, Saher. "The racialization of Muslims: Empirical studies on Islamophobia." *Critical Sociology* 41(1) (2015): 9-19.

Gazzah, Miriam. *Rhythms and Rhymes of life. Music and identification processes of Dutch-Moroccan youth*. ISIM/Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008.

Graham, Mark and Khosravi, Shahram. "Home is where you make it: Repatriation and Diaspora Culture among Iranians in Sweden." *Journal of Refugee Studies* 10(2) (1997): 115-133.

Grillo, R. "Cultural essentialism and cultural anxiety." *Anthropological Theory* 3(2) (2003): 157- 173.

Joseph, Suad and D'harlingue, Benjamin with Ka Hin Wong, Alvin. "Arab Americans and Muslim Americans in the *New York Times*, before and after 9/1." in *Race and Arab Americans before and after 9/1. From invisible citizens to visible subjects*, edited by Amaney Jamal en Nadine Naber, 229-275. Syracuse, New York: Syracuse University Press, 2008.

Kaulingfreks, Femke. *Straatpolitiek*. Amsterdam: Boom uitgevers, 2017.

Koning, de, Martijn. *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtegoed als scharnierpunt in de racialisering van moslims*. Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016.

Koning, de, Martijn. "You need to present a counter-message." *Journal of Muslims in Europe* 5 (2016): 170-189.

Koreman, Rian. "Legitimizing Local Music: Volksmuziek, Hip-Hop/Rap and Dance Music in Dutch Elite Newspapers." *Cultural Sociology* 8(4) (2014): 501 –519.

Miles, Robert and Torres, Rudy. "Does "race" matter? Transatlantic perspectives on racism after "Race relations." In *Race and racialization. Essential Readings. Second Edition*, edited by Tania Das Gupta, Carl E. James, Roger C.A. Maaka, Grace-Edward Galabuzi and Chris Andersen, 96-112. Toronto: Canadian scholar press, 2018.

Murji, Karim and Solomos, John. "Introduction: Racialization in Theory and practice." In *Racialization. Studies in Theory and Practice*, edited by Karim Murji en John Solomos, 1-27. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Murji, Karim and Solomos, John, ed. *Racialization. Studies in Theory and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Ryan, Gery W. and Bernard, Russel H. "Techniques to identify themes." *Field Methods* 15(1) (2003): 85-109.

Seymour, Susan. "Resistance." *Anthropological Theory* 6(3) (2006): 303- 321.

Topolski, Anya. "The race-religion constellation: A European contribution to the critical philosophy of race." *Critical Philosophy of Race* 6 (1) (2018): 58-81.

Vermeulen, Ben. *Vrijheid, gelijkheid, burgerschap. Over verschuivende fundamente van het Nederlandse minderhedenrecht en –beleid: immigratie, integratie, naturalisatie, onderwijs en religie*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2007.

Wagenvoorde, Renée. "Nederlands burgerschap op basis van een 'sexuliere' identiteit." *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid* 1 (2016): 5-18.

Websites

3voor12, VPRO. "Fresku en Nouveau Riche grote winnaars State Awards." Laatst bekeken op 30 juli 2018. <https://3voor12.vpro.nl/artikelen/overzicht/2012/Buma-Rotterdam-Beats/Fresku-en-Nouveau-Riche-grote-winnaars-State-Awards-2012.html>.

Britannica. "Rap Music." Laatst bekeken op 30 juli 2018. <https://www.britannica.com/art/rap>.

CBS. "Termen allochtoon en autochtoon herzien." Laatst bekeken op 30 juli 2018. <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2016/43/termen-allochtoon-en-autochtoon-herzien>.

Credo. "Rap music." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
https://search.credoreference.com/content/topic/rap_music.

De wereld draait door. "Nieuwe tafelheer van DWDD: Fresku." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
<https://dewerelddraaitdoor.bnnvara.nl/nieuws/nieuwe-tafelheer-van-dwdd-fresku>.

Emerson Terinathe. "Als ik eens Nederlander was." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
<https://eterinathe.wordpress.com/2012/04/23/als-ik-eens-nederlander-was/>, eigen bewerking.

Fresku. "Angst." Laatst bekeken op 30 juli 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=kLuSQBcJWfQ>.

GeenStijl. "GSTV. Halbe Zijlstra maakt gehakt van ISIS." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
https://www.geenstijl.nl/4003141/gstv_halbe_zijlstra_maakt_geha/.

Genius. "Angst, Fresku." Laatst bekeken op 30 juli 2018. <https://genius.com/Fresku-angst-lyrics>.

Genius. "Van de regen naar de zon, Typhoon." Laatst bekeken 30 juli 2018.
<https://genius.com/Typhoon-van-de-regen-naar-de-zon-lyrics>.

Gerechtshof Amsterdam. "Uitspraak." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2017:3247>.

Muziek encyclopedie. "Salah Edin." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
<http://www.muziekencyclopedie.nl/action/entry/Salah+Edin>.

Nieuwsredactie. "Nederlandse rap stijgt tot grote hoogte." Laatst bekeken op 30 juli 2018.
<http://niewsredactie.fhj.nl/index.php/2016/01/22/nederlandse-rap-stijgt-tot-grote-hoogte/>.

NOS. "Aboutaleb tegen jihadisten: rot toch op." Laatst bekeken op 30 juli 2019.

<http://nos.nl/artikel/2012214-aboutaleb-tegen-jihadisten-rot-toch-op.html>.

NOS. "Ed Sheeran en veel Nederlandse hiphop." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://nos.nl/artikel/2206020-spotify-in-2017-ed-sheeran-en-veel-nederlandse-hiphop.html>.

NPO. "24 uur met." Laatst bekeken op 30 juli 2018. [https://www.npo3.nl/24-uur-met/17-01-](https://www.npo3.nl/24-uur-met/17-01-2016/VPWON_1250513)

[2016/VPWON_1250513](https://www.npo3.nl/24-uur-met/17-01-2016/VPWON_1250513).

NRC. "Kamervragen SPG over subsidie voor rapclip." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2007/04/06/kamervragen-sgp-over-subsidie-voor-rapclip-11303731-a1287180>.

Puna. "Dit zijn de genomineerden voor de Edison popprijs 2018." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.puna.nl/dit-zijn-de-genomineerden-voor-de-edison-pop-2018-met-o-ronnie-flex-lil-kleine-sevn-alias-en-boef/>.

Puna. "Fresku gaat het theater in met zijn eerste one man show welkom bij de Fresku show." Laatst

bekeken op 30 juli 2018. <https://www.puna.nl/fresku-gaat-het-theater-met-zijn-eerste-one-man-show-welkom-bij-de-fresku-show/>.

Salah Edin. "Als ik eens Nederlander was." Laatst bekeken op 30 juli 2018,

<https://www.youtube.com/watch?v=gla6yyLzuqE>.

Salah Edin. "Het land van." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZPmwoKEPIvM>.

Songteksten.nl. "Salah Edin, Het land van." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<http://www.songteksten.nl/songteksten/73928/salah-edin/het-land-van.htm>, eigen bewerking.

Studio 040. "3FM award nominatie voor rapper Fresku." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.studio040.nl/3fm-award-nominatie-voor-rapper-fresku/content/item?1041875>.

Teemong. "Gino Pietermaai." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.youtube.com/watch?v=iORo44ta-G8&list=PLC703390734D43F93>.

Trouw. "Racisme kan wel degelijk als ideologie bestempeld worden." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<https://www.trouw.nl/opinie/racisme-kan-wel-degelijk-als-ideologie-bestempeld-worden~afd7576a/>.

Tweede kamer der Staten-Generaal. "Aanhangsel van de handelingen." Laatst bekeken op 30 juli 2018,

[https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20062007-](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20062007-1405.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dEenvoudig%26pst%3d%26vrt%3dSGP%2bSubsidie%2bvideoclips%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAfgelopenDag%26spd%3d20180609%26epd%3d20180610%26sdt%3dDatumBrief%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10%26_page%3d2%26sorttype%3d1%26sortorder%3d8&resultIndex=17&sorttype=1&sortorder=8)

[1405.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dEenvoudig%26pst%3d%26vrt%3dSGP%2bSubsidie%2bvideoclips%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAfgelopenDag%26spd%3d20180609%26epd%3d20180610%26sdt%3dDatumBrief%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10%26_page%3d2%26sorttype%3d1%26sortorder%3d8&resultIndex=17&sorttype=1&sortorder=8](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20062007-1405.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dEenvoudig%26pst%3d%26vrt%3dSGP%2bSubsidie%2bvideoclips%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAfgelopenDag%26spd%3d20180609%26epd%3d20180610%26sdt%3dDatumBrief%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10%26_page%3d2%26sorttype%3d1%26sortorder%3d8&resultIndex=17&sorttype=1&sortorder=8).

Van Dale online woordenboek. "Betekenis Discriminatie." Laatst bekeken op 30 juli 2018.

<http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=discriminatie&lang=nn>.

Wikipedia. "Salah Edin." Laatst bekeken op 30 juli 2018. https://nl.wikipedia.org/wiki/Salah_Edin.

7. Samenvatting

Samenvatting

In deze scriptie heb ik onderzocht in hoeverre Nederlandse politieke rapteksten gezien kunnen worden als een vorm van verzet tegen de racialisering van moslims in Nederland. Dit heb ik gedaan door te kijken of, en hoe, in verschillende rapteksten van rappers Fresku en Salah Edin kenmerken van racialisering naar voren komen en hoe de rappers zich hiertoe verhouden. Dit onderzoek heeft aangetoond dat binnen de geanalyseerde politieke rapnummers aandacht is voor de verschillende verschijningsvormen en onderliggende dynamieken van racialisering. Daarnaast kunnen de nummers als een vorm van verzet tegen deze racialisering van moslims in Nederland getypeerd worden. Dit verzet komt op twee manieren naar voren. Ten eerste door momenten en onderliggende processen van racialisering bloot te leggen en ten tweede door nadruk te leggen op 'belonging'. Doordat de rappers wijzen op hun eigen belonging in Nederland, of hun worsteling daarmee, gaan zij in tegen de dynamieken van racialisering die hen wegzetten als de Ander.

Abstract

This thesis investigated the extent to which Dutch political rap music can be seen as a form of resistance against the racialization of Muslims in the Netherlands. This has been done by investigating if, and how, elements of racialization are to be found in different rap songs of the Dutch rappers Fresku and Salah Edin, and how they relate to these elements. My research showed that the analysed political rap songs pay attention to the underlying dynamics of racialization and the different ways in which racialization manifests itself. It was also indicated that the discussed songs can be seen as a way of resistance against the racialization of Muslims in the Netherlands. This resistance appears in a twofold way: First, by exposing moments and underlying processes of racialization. Second, by emphasising the theme of 'belonging', because when the rappers express their own belonging in the Netherlands (or their struggles with this), they oppose the dynamics of racialization that put them away as the Other.

8. Bijlagen

Bijlage A: Thema's identificeren

A.1 Thema's identificeren in 'Angst'¹⁷⁷

Totaal aantal woorden: 841.

- Islamiëten (1), moslims (2), moskeeën (1), profeet (1), mijn mooie religie (1), zonder empathie die spotprenten tekenen (1)
- Held (2)
- Vrijheid (5)
- Angst (6) – bang (4)
- Racist/racisme/racistische stemmen/en niet op basis van m'n daden maar m'n kenmerken/we delen rassen in klassen(4) – hiërarchie (1)
- Veiligheid (3)
- Media/pers (4)
- Toon – autochtoon -allochtoon- niet-westerse allochtoon (4)
- Verdeling – partijdig (2)
- Beledigen – zwart te maken – demoniseren – ridiculiseren – benaderd met angst en haat (5)
- (ik ben geen) Terrorist (2) – jihadist (1) – radicale extremist (1) – voorstander van een kalifaat (1) – aanslagen in Parijs (1) – ik geen onschuldigen vermoorden (1)
- Negeren (1) – bagatelliseren (1)
- Indoctrineren (1) – met angst injecteren (1)
- Sensatie gaat voor de waarheid (1) – leugens verspreiden (1)
- Vrede (1) – rechtsgelijkheid (1)
- Politiek (1) – onze leiders (1) - heel het westen maakt een vuist (1)
- Privilege (1)
- Charlie (2)
- Liefde (2) – vertrouwen (2) – van mezelf houden (1)

¹⁷⁷ "Angst, Fresku," Genius, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://genius.com/Fresku-angst-lyrics>.

A.2 Thema's identificeren in 'Het land van'¹⁷⁸

Totaal aantal woorden: 630

- Het land van/waar/dat/met: 46 keer (= 139 woorden)
- Terreur (1), terrorisme (1), extremisten (1), gevaar (1)
- Moslimgeloof (1), moslimhaters (1), moslims (2), moskee (1)
- Commercie (1), kapitalisme (1), materialisme (1), geld (2), olieprijsen (1), armoedige mensen (1), voedselbanken (1)
- Illegalen (1), vol is vol (1), open grenzen (1), vluchtelingenkampen (1), hedendaagse nomaden (1)
- Mediaverhalen (1), journaal (1)

Voice-overs:

- Vrouwen (3)
- Sluier (2)
- Moslims (2), moslimgeloof (1), geloof (1)
- Zeggen wat je wil/zeggen wat je vindt/schrijven wat ze willen (3)
- Culturen (1), land (2), natie (1), volk (1), alle mensen in Nederland (1)

A.3 Thema's identificeren in 'Als ik eens Nederlander was'¹⁷⁹

Het totaal aantal woorden in het nummer is 456.

- Volbloed Nederlander (14), patriot (1), pure zoon (1), van zuiver bloed en vlees (1), onderdeel van het land (1)
- (2^e generatie) Allochtoon (2), vluchteling (1), tegenstander (1), Marokkaanse nachtmerrie (1), zwarte schaap (1), overheidsslaaf (1), medelander (2), gastarbeiderszoon (1)
- Geboren (1), getogen (1), een plek waar ik me thuis voel (1), niets meer ben dan gewoon (1), niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de straat (1)
- Trots (3)
- Accepteren (2)
- Profileren (2)
- Land (5)
- Geen vooroordelen (1), zonder vooroordelen (1)

¹⁷⁸ "Salah Edin, Het land van," Songteksten.nl, laatst bekeken op 30 juli 2018, <http://www.songteksten.nl/songteksten/73928/salah-edin/het-land-van.htm>, eigen bewerking.

¹⁷⁹ "Als ik eens Nederlander was," Emerson Terinathe, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://eterinathe.wordpress.com/2012/04/23/als-ik-eens-nederlander-was/>, eigen bewerking.

- Jubelen (1), proosten (1), m'n glas heffen (1)
- Rouwen (1), Tranen van verdriet als ik slachtoffers zie (1), een land om voor te sterven (1)
- Denken (2), dromen (1), fantaseren (1), verstand (1)
- ID (1), sofi (1), privéshit (1), plastic (1)
- Wat ik probeer is mensen bij elkaar brengen (1), Banden versterken culturen laten mengen (1), Geen onderscheid tussen jou en mij (1)
- Gebogen naar beneden (1), Hoofd richting Mekka (1), Geen elf september (1), Rebellen of rellen (1), Een Nederlander met een baard (1)
- Maar geef mij dan het recht om te spreken, mezelf te verdedigen (1), Shit Ik zou schreeuwen van de daken (1), Me mening kunnen uitte zonder iemand maar te haten (1)
- Iets wat ik kon erven (1), Of aan me kinderen kon schenken (1)

Bijlage B: Songteksten

B.1 'Angst' van Fresku¹⁸⁰

[Intro]:

Uh, Theo van Gogh is mijn held niet
Pim Fortuyn is mijn held niet
Fijn dat ik nu je aandacht heb
Zou ik Charlie zijn was ik mezelf niet
Deze wegen leiden naar verdeling
Partijdige liefde voedt de haatbeweging
Wat ik extreem vind, is normaal in deze samenleving
Dus what the fuck is een neutrale mening?

[Verse 1]:

Je hebt geen vrijheid, door mij zomaar schaamteloos te beledigen, zwart te maken, demoniseren
voor de menigte
Op zo een massale schaal, ik kan mijzelf niet verdedigen
Iedereen lijkt tegen me, van binnen breekt het me
Als mensen zonder empathie die spotprenten tekenen
Als dit moet kunnen gaan we nooit verenigen
Ik zie hoe men de naam van mijn mooie religie ruïneert
In de naam van vrijheid mijn profeet ridiculiseert
Hoe de media en politiek het cultiveert, doet me zeer
Hou me rustig, maar het voedt mijn woede meer
Al 15 jaar stigma's, 15 jaar misdaad,
Waar je niet naar kijkt omdat je eigen angst je blind maakt

Zie dat het misgaat
De vrijheid die je claimt is nu al niks waard
Omdat het jou een stiekeme racist maakt
Die schuilt achter vrijheid, zodat hij gelijk krijgt
Ten koste van vrede, ten koste van rechtsgelijkheid
Mensen beginnen aan racistische stemmen te wennen

¹⁸⁰ "Angst, Fresku," Genius, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://genius.com/Fresku-angst-lyrics>.

De stemming is kwellend, en het helpt ons nergens verder
Hoe enger de termen en de stempels op mensen
Hoe feller het racisme, zeg me dit, hoe moet ik mezelf beschermen
Mensen beseffen niet hoe erg ik vecht met mezelf
Ze denken niet verder dan hun eigen perceptie en kennis
Ben hier geboren, maar ben niet op m'n plek in het westen
Waar mensen vrijheid gebruiken om mensen te kwetsen

Het duurt niet lang meer voordat ik begin te flippen
Hoe lang gaat dit nog zo door? Ik heb geen zin om dit te pikken
Ik kijk het nieuws en zie verschrikkelijke ikke
Maar mijn kant van het verhaal kan ze geen flikker interesseren
Ondertussen roepen mensen "minder, minder, minder"
Ik probeer het weer te slikken, maar ik kan het niet verteren
Ik zoek een plekje zonder deze hinderlijke dingen
Ik zoek liefde en vertrouwen, maar dit begint van binnen
Maar hoe kan ik van mezelf houden
Als ik word benaderd met angst en haat
Als potentiële terrorist, jihadist
Radicale extremist en voorstander van een kalifaat
Onder het mom van veiligheid
Geven we mensen stempels alsof ze echt een bedreiging zijn
Antillianen, Marokkanen, risicogroepen
Zwarte mensen, islamieten, typische boeven
Is dit nou veiligheid? Ik voel me minder safe
Want jouw beveiliging mishandelt en fouilleert me steeds
En niet op basis van m'n daden, maar m'n kenmerken
Heb zoveel drang om ze te haten, maar ik ben sterker
En denk verder, want het is overal verdacht

Veiligheid is rond de hele wereld al een valse vlag
Waarom moeten alle moslims als een statement
Van iets wat ze niet gedaan hebben afstand nemen?
Niemand verdient de dood, het is vanzelfsprekend
Het voelt schijnheilig want we rouwen niet om elk leven

Emotiemarketing, heel het westen maakt een vuist
Je suis Charlie doet me denken aan het glazen huis
De media bepaalt je mening, het is smerig
Hoe ze men indoctrineren en met angst injecteren
Aanslagen in Parijs, heel de wereld in de stress
Niemand die de genocide in Nigeria beseft
Ver van je bed, dus het hindert je niet echt
Tellen Afrikaanse levens minder dan de rest?
Misschien doneer je soms aan Serious Request
Het voelt dubbel, zou je doneren zonder pers?

[Verse 2]:

De media is hun moraal kwijt
Sensatie gaat voor de waarheid
Leugens verspreiden, we raken verwijderd van elkaar
Respect begint meer te verdwijnen
De termen die we leren slaan een foute toon
Allochtoon, niet-westerse autochtoon, autochtoon
Wat is de gedachte hierachter?
Hiërarchie. We delen rassen in klassen

[Verse 3]:

Mensen roepen er zijn gelijke kansen
Waarom moet ik me dan bewijzen van ze?
Wat willen ze horen? Maak je maar niet druk?
Ik ben geen terrorist? Ik wil geen onschuldigen vermoorden?
Waar is het nieuws als moslims levens redden?
Of als neonazi's moskeeën tergen?
Het doet me pijn dat de meeste mensen niet
breder denken

Of willen denken, omdat ze de privilege hebben
Om te negeren wat mensen voelen en wat ze willen
Om te bagatelliseren in plaats van dat ze leren

Dat respect is wat veel mensen elke dag begeren
Dat onze leiders door middel van angst regeren

Bijna iedereen is bang vandaag
Het maakt niet uit aan welke kant je staat
We hebben veel te leren van elkaar
Vertrouw elkaar en wees je angst de baas

[Outro]:

Angst is wat de wereld kapot maakt
We vechten met elkaar en vinden nergens troost
Mensen zijn bang voor verandering
Als ik eerlijk ben, zo ben ik ook
Bang om terug te gaan naar het verleden
Te ver verwijderd van de oude ik
Bang om verder te gaan naar de toekomst
Ik kan niet wennen aan de nieuwe ik
Maar ik kan niet meer terug gaan
De wereld roept me, maar ik keer m'n rug
Ik staar de toekomst nu bewust aan
En ik kijk Nooit Meer Terug

B.2 'Het land van' van Salah Edin¹⁸¹

Intro door voice-over (klinkt als nieuwsbericht):

'Uit het dossier, met name van een aantal als verdachte gehoorde personen, komt het beeld naar voren van een netwerk van radicale jonge moslims, waartoe ook verdachte behoort en waarin hij wellicht een leidende of onderwijzende rol speelt.'

Het land van 1 miljoen mensen zonder baan
Het land waar ze je niet aannemen vanwege je naam
Het land van vooroordelen
Het land waar ze je dwingen tot het maken van problemen

¹⁸¹ "Salah Edin, Het land van," Songteksten.nl, laatst bekeken op 30 juli 2018, <http://www.songteksten.nl/songteksten/73928/salah-edin/het-land-van.htm>, eigen bewerking.

Het land van zoveel wetten
Het land waar ze constant met camera's op je letten
Het land dat alleen bij voordeel jou ass komt redden
Het land van illegalen, mediaverhalen, politici die geld uit je zak probeert te halen
Het land dat loopt te flashen
Het land met open grenzen
Vol is vol zeker voor de armoedige mensen
Het land van commercie
Het land waar mensen leven in een andere dimensie
Het land van morgen is een zorgen
Het land van mooie dromen is bedorven
Kijk goed om je heen want dit zijn de focking gevolgen

Break:

Voice-over Geert Wilders: 'mensen zijn gelijkwaardig, maar culturen zijn dat niet.'

Voice-over onbekende man 1: 'En die sluier van vrouwen, wat betekent dat eigenlijk, zo'n sluier van vrouwen?'

Voice-over onbekende man 2: 'Een geloof wat vrouwen onderdrukt, waar alleen kerels in de moskee zitten, dat klopt niet. Klaar!'

Het land van de hoogste percentage moslimhaters
Het land dat is opgebouwd door onze vaders
Het land dat ons ziet als gevaar en terreur
Land met mooie dromen, stelt me teleur
Het land van kapitalisme, onderhuids racisme, materialisme het land dat loopt te bitchen
Het land van terrorisme
Het land van extremisten
Het land waar je je mening niet zomaar vrij kan spitten
Het land van welvaart
Het land van bakelende Het land van democratie die niet overal gelden
Het land van tolerantie, zinloos geweld, zinvol alleen wanneer het komt tot grof geld
Het land van voedselbanken, vluchtelingenkampen
Het land dat niks te zoeken heeft in onze eigen landen
Het land van vrijheid is een masker op het gezicht

Het land van rechten maar wat zij beslissen is verplicht

Voice-over:

Onbekende man 3: '1 land, 1 volk, 1 natie'.

Pim Fortuyn: 'Ja het moslimgeloof is de grootste bedreiging voor de wereldvrede. Laten we dat nu eens zien'

Job Cohen: 'Alle mensen in Nederland mogen binnen de grenzen van de wet zeggen en schrijven wat ze willen.'

Onbekende vrouw: 'En in dit land...'

Het land van drugsverslaafde hedendaagse nomaden

Het land dat is ontstaan op de rug van de slaven

Het land dat verdeeld is in wijken vind je het gek als ze in Frankrijk rellen treiteren

wij noemen dat strijden, net zoals jullie doen al die tijden

Het land van kolonisatie en nu van bevrijden

tsja zo kan je het vergelijken

Het land dat problemen zoekt maar toch wil vermijden

Het land van schijnheilen

Het land waar het draait om die fucking olieprijs

Het land van satellieten

Het land waar het journaal niks dan leugens heeft te bieden

Het land van hypocrieten

Land van parasieten

Het land dat houdt van winnen maar opgeeft bij verliezen

Het land dat de leeuw niet in z'n hemd laat staan

nee, het land waar de vrouw wordt verkocht achter het raam

Het land waar ik geboren ben maar waar kom ik vandaan

Het land dat mij bestempelt als de kutmarokkaan

Voice-over:

De prijs waarvoor onze vrijheid om zeep wordt geholpen, ik mag niet meer schrijven of denken wat ik zeg, of wat ik meen, dat is de prijs

Laten we even eerlijk zijn, er zijn ook buitengewoon veel redelijke moslims die niet bereid zijn de trekker over te halen, maar goed dan is het debat hier wel heel gauw afgelopen.

Wat je vooral moet doen is van je grondrechten gebruik maken, dat wil zeggen, zeggen wat je vindt.

Ayaan Irsi Ali: Thank you very much, thank you all. I would first like to start by expressing my admiration and compassion for mister Salah Edin....

B.3 'Als ik eens Nederlander was' van Salah Edin¹⁸²

Als ik eens Nederlander was
Zou ik trots zijn op de vlag aan de mast
Trots op mn land
Niet levend op de rand
Nee rustig coulant
Geen politicus die een zaak tegen mij had gespannen
Geen vooroordelen
Nee een zegen
Geboren, getogen
Zodat ik vrij kon leven
Ik zou jubelen als Nederland zou winnen
Van voetbal tot oorlog en alles daar in het midden
Tranen van verdriet als ik slachtoffers zie
Afkomstig uit Nederland en bloed wordt vergoten
Een patriot is wat ik zou zijn
Een volbloed Nederlander
Geen medelander
Allochtoon, vluchteling
Maar een pure zoon
Een plek waar ik me thuis voel niks meer ben dan gewoon

Stel je voor dat ik Nederlander was
Trots op me land zonder londsdaal jas
Ik vraag zelf af hoe dat zou zijn geweest een Nederlander

¹⁸² "Als ik eens Nederlander was," Emerson Terinathe, laatst bekeken op 30 juli 2018, <https://eterinathe.wordpress.com/2012/04/23/als-ik-eens-nederlander-was/>, eigen bewerking.

Van zuiver bloed en vlees
Ik zou me glas heffen
Proosten bij elk feest
Rouwen bij verlies en als er iemand overleed
Shit Ik zou schreeuwen van de daken
Me mening kunnen uitte zonder
Iemand maar te haten
Ik zie het voor me
Een Nederlander met een baard
Niemand die opkijkt als je voorbij loopt op de straat
Een eigen land om voor te sterven
Iets wat ik kon erven
Of aan me kinderen kon schenken
Alleen maar denken
Aan wat ik zou doen
Dromen na leven en in
Spanje met pensioen
Genieten van het weer
Check me zitten fantaseren
Als ik eens Nederlander was zou ik minder spenderen
Niet denken aan terugkeren naar me land
Als ik eens Nederlander was had ik wat meer verstand

Refrein:

Als ik eens Nederlander was
Zou - Je- Mij- Dan- Accepteren
Als ik eens Nederlander was
Zou- Je- Mij- dan- Profileren

Nee!! Ik ben geen Nederlander
Tja in verbeelding een medelander
Voor vele de tegenstander
2e generatie Allochtoon
Een gastarbeiderszoon
Met een Nederlandse droom

Een Marokkaanse nachtmerrie
Of te wel Zwarte schaap
Onderdeel van het land
Nee!! Een overheidsslaaf
[Zweepslag]
Ik Schreeuw, nee meester nee
A.u.b doe me geen pijn ik werk wel mee
Maar geef mij dan het recht om
Te spreken, mezelf te verdedigen
Zonder vooroordelen
Gebogen naar beneden
Hoofd richting Mekka
Geen elf september
Rebellen of rellen
Wat ik probeer is mensen bij elkaar brengen
Banden versterken culturen laten mengen
'K heb geen idee wat me ID is behalve plastic, sofi en privéshit

Refrein:

Als ik eens Nederlander was
Zou - Je- Mij- Dan- Accepteren
Als ik eens Nederlander was
Zou- Je- Mij- dan- Profileren

Break:

Ik weet dat je mij liever niet ziet
Als Nederlander
Nee nog niet
Misschien over een paar generaties
Misschien zullen me kleinkinderen t zien
Of meemaken dat het allemaal anders kan zijn
Geen onderscheid tussen jou en mij
Als ik eens Nederlander was....